

Volilni program stranke Dobra država

**Volitve v državni zbor
Republike Slovenije, maj 2018**

marec 2018

Slovenija -
Dobra država

Volilni program stranke Dobra država

Volitve v državni zbor
Republike Slovenije, maj 2018

marec 2018

7	Ideologija stranke
8	1. Delovanje vlade
9	2. Javne finance
11	3. Gospodarstvo
13	4. Bančništvo in zavarovalništvo
15	5. Pravosodje
17	6. Javna uprava
19	7. Lokalna samouprava
21	8. Infrastruktura
25	9. Energetika
27	10. Turizem
29	11. Kmetijstvo
31	12. Zdravje
33	13. Šport in rekreacija
35	14. Izobraževanje
37	15. Sociala
39	16. Varnost
42	17. Zunanja politika in EU
44	18. Okolje in podnebne spremembe
47	19. Kultura
49	Glas mladih za Dobro državo!
54	Glas starejših za Dobro državo!

Ideologija stranke

“Zavzemamo se za kakovost življenja vseh državljanov ne glede na njihova verska, ideološka ali druga prepričanja. Stranka presega dosedanje delitve na levo, desno ali konzervativno, socialno-demokratsko, socialistično.”

Ideološke delitve so jedro širšega družbenega problema, saj obstoječe elite ne znajo prepoznati in določiti sodobnih, visokotehnoloških trajnostnih, zelenih razvojnih konceptov, ki morajo slediti družbenim, tehnološkim in podnebnim spremembam. V Sloveniji je ideološka delitev še posebej škodljiva, ker za njo, z njenim potenciranjem obstoječe elite z desne in leve skrivajo svojo nesposobnost in koruptivne prakse.

Osnovno sporočilo volivcem

Naredili bomo konec korupciji, političnemu kadrovanju, nestrokovnosti, negativni selekciji in politični privatizaciji vladnih resorjev, ki uničujejo razvojne temelje naše države.

Preprečili bomo, da bi denar državljanov dnevno odtekal in nenamensko pronical iz državnega proračuna, zaradi česar ni dovolj sredstev za razvoj, zdravstvo, šolstvo, socialo, varnost države.

Odnos do politike

V politiko je potrebno vrniti strokoven, spoštljiv dialog, jo razbremeniti nastopaštva in širjenja sovraštva do drugače mislečih.

Potrebno je povrniti ugled in vlogo Državnega zbora. Politika mora postati ugleden poklic, za ljudi z izgrajeno kariero, ki razmišljajo s svojo glavo in niso nekritični podaljšek političnih interesnih skupin.

Medgeneracijski odnosi

Demografska slika Slovenije je ključen razvojni izziv, ki so ga na račun ogrožanja prihodnjih generacij zanemarile vse trenutne elite. To razvojno vprašanje lahko začnemo reševati samo z novo medgeneracijsko razvojno pogodbo.

Pri tem je potrebno združiti vihravost mladih, energijo zrele generacije in izkušnje starejših. Mladim je potrebno dati pogoje za razvoj njihov idej v domačem okolju, jim ob prehodu v zrelo obdobje omogočiti ekonomsko in socialno varnost, starejšim pa zagotoviti osnovne pogoje za življenje, pri tem pa slediti dejstvu, da starost ni bolezen, pokojnine pa niso in ne bi smele biti socialna pomoč!

1. Delovanje vlade

“ Za vlado, ki je operativna, učinkovita in strokovna ”

Kje smo?

Vlada že leta, ne glede na politično sestavo, ali ideološko usmerjenost, deluje kot skupina nepovezanih ministrstev, ministrov in njim podrejenih uradnikov, ki namesto javnim interesom pogosto sledijo le političnim interesom svoje stranke, neredko pa interesnim skupinam zunaj vlade. Posledica takšne logike »privatizacije« resorjev je neučinkovitost procesov, neuskkljenost aktivnosti, ukrepov, strategij...

Vse skupaj se jasno kaže v neracionalni porabi javnih sredstev in razširjenosti različnih oblik korupcije, v kadrovanju, kjer je politična pripadnost pred strokovnostjo, prirejanju javnih razpisov.

Kaj hočemo?

- V upravljanje izvršilne veje oblasti uvesti sistem projektnega managementa.
- Državni proračun sestaviti po projektno-funkcionalnem principu in ne po političnem ključu ministrstev.
- V državi v kratkem roku po volitvah doseči čim večji konsenz glede bistvenih strateških ciljev delovanja v mandatu.
- V iskanje soglasja vključiti vse družbene akterje, tudi opozicijo, ob podpori močnega analitičnega servisa vlade.
- Preprečiti, da se na ključne funkcije imenujejo ljudje, ki so bili udeleženi v zlorabe položaja, korupcijske aktivnosti ali so s svojo nestrokovnostjo državi povzročili škodo.
- Racionalizacijo števila ministrstev, saj dokazano obstaja osnovna korelacija med številom ministrstev in porabo javnega denarja.

Kaj bomo naredili?

1. V kabinetu predsednika vlade bomo oblikovali profesionalno projektno pisarno, kjer se bodo vodili in koordinirali vsi ključni projekti vlade.
2. Oblikovali bomo interdisciplinarne projektne skupine, sestavljene iz ministrstev, ki so zadolžena za posamezen projekt, po potrebi vključili zunanje strokovnjake.
3. Zmanjšali število ministrstev na manj kot deset.
4. Na ravni najvišjih državnih uslužbencev, tudi ministrov, preprečili dolgoletno, več-mandatno »privatizacijo« resorja.
5. Uvedli sistemsko prepoved opravljanja javnih funkcij, na podlagi katere osebe, ki so bile vpletene v oškodovanje državnega premoženja (kot je npr. bančna luknja), korupcijske aktivnosti (kot je npr. vodenje javnih razpisov v nasprotju z javnim interesom), ne bodo mogle biti imenovane na vodilna mesta v državni upravi.

2. Javne finance

“ Za zdrave finance brez korupcije ”

Kje smo?

Stanje javnih financ v Republiki Sloveniji je statično gledano v zadnjih letih razmeroma stabilno, vendar so dinamično gledano trendi zelo neugodni. Sistemsko so zaskrbljujoča predvsem demografska gibanja, katerih posledice so neizogibne, vlade v zadnjih letih njihovo reševanje večinoma nekritično prelagajo v neznano prihodnost. Problemi se najbolj plastično izkazujejo v visokem dolgu države, ki je konec leta 2016 znašal že visokih 78,5 % BDP, višina dolga je znašala 31,7 mrd EUR, kar za skoraj 20 odstotnih točk presega zgornji limit t. i. maastrichtskega kriterija. Ob tem je potrebno izpostaviti, da država na vrhuncu gospodarske rasti v zadnjih letih, ko dosega 5 %, ni izvedla osnovnih strukturnih prilagoditev, ki bi omogočale zmanjšanje tveganja za fiskalne nestabilnosti v primeru obrata v gospodarskih gibanjih, do katerega bo v naslednjih letih neizogibno prišlo. Najbolj izrazita posledica tega je dejstvo, da država na vrhuncu gospodarskega cikla ne ustvarja niti minimalnega presežka v proračunu. Obratno, komaj plačuje ključne stroške osnovnih družbenih sistemov, v katerih ni sposobna nadomestiti niti kritično iztrošene opreme (zdravstvo, šolstvo, policija, vojska..), kaj šele izvesti obsežnejših razvojnih investicij. Enako velja za osnovno infrastrukturo, pri čemer so akutni problem železnice, ki bodo zahtevale posebno obravnavo v okviru strateških razvojnih projektov.

Glavni vzrok za neugodne trende, poleg reševanja splošne in bančne krize v letu 2013 ter že omenjenih demografskih trendov, je v tradicionalno neustreznem, pro-cikličnem delovanju nosilcev ekonomske politike. Razen prisilnega zniževanja javno-finančnih odhodkov zaradi gospodarske krize dosedanje politične elite niso bile sposobne vsebinske optimizacije javnega sektorja in povečevanja njegove učinkovitosti ter posledično zniževanja odhodkov. Namesto tega se je praviloma v vseh mandatih ustvarjalo nepotrebne konflikte socialnih partnerjev, z zniževanjem, ali neuravnoteženim zviševanjem plač v javnem sektorju. Vodenje in upravljanje javnega sektorja se prepogosto prepušča nestrokovnim kadrom, gre za izrazito negativno kadrovske selekcije, ki traja že desetletje in več, temu primerni so tudi rezultati. Ta negativna kadrovska selekcija je rezultat političnega kadrovanja, nestimulativnega materialnega in nematerialnega motivacijskega sistema zaposlenih v primerjavi z gospodarskimi družbami in okrnjenega ugleda javnih funkcionarjev.

Sestavljanje vsakoletnih državnih proračunov je področje prestižno-strankarskega značaja, ministrstva in podrejeni organi so se spremenili v strankarske vrtičke, ki ne delujejo v interesu državljanov. Proračunske postavke se indeksirajo po ministrstvih, ki »pripadajo« posameznim političnim strankam in niso rezultat premišljenega strateško razvojnega koncepta. V preteklosti je bilo sicer več poskusov, da se vzpostavi t. i. projektno-funkcionalni pristop k sestavi državnega proračuna, vendar do kakovostnih premikov na tem področju ni prišlo. Vse naštetu predstavlja velika tveganja sistemske korupcije, ki se pogosto kaže tudi v praksi vodenja ministrstev in organov v sestavi, agencij, uradov ipd...

Kaj hočemo?

- V nasprotju z dosedanjo računovodsko logiko delovanja ministrstva za finance organizirati javne finance kot aktivno, strokovno podporo strateškim razvojnim projektom.
- Javne finance usposobiti kot podporo nujnim strukturnim prilagoditvenim ukrepom v ključnih državnih podsistemi.
- Voditi uravnoteženo proti-ciklično politiko, ki bo znižala nepotrebna nihanja v fiskalnem sistemu države v obdobjih rasti in stagnacije gospodarstva.
- V upravljanje javnih financ pritegniti profesionalne kadre, tudi iz sektorjev, kjer se neposredno ustvarja dodana vrednost in že dokazano uspešne Slovence na delu v tujini.
- Delovanje ministrstva za finance odpreti javnosti, državljane kontinuirano, na enostaven način informirati, kako poteka ciljno vodenje javnih financ, kaj so trenutni največji problemi, kakšni so rezultati politik in ukrepov.
- Preučiti načine možne razbremenitve dela brez povzročanja fiskalnih nestabilnosti.
- Postaviti davčni sistem, ki bo spodbujal trajnostne ukrepe tehnologije, tako v zasebnem, kot v javnem sektorju.
- Sprejeli Strategijo sledenja finančnim tokovom.
- Postaviti temelje soočanja z demografskimi trendi.

Kaj bomo naredili?

1. Uvedli bomo projektno-funkcionalni pristop pri načrtovanju in izvajanju proračuna, kar bomo omogočilo razbitje politično-interesnega vodenja ministrstev
2. V letih gospodarske rasti bomo, odvisno od višine le-te, oblikovali javno-finančno politiko, ki bo omogočala doseganje presežkov do 3 % BDP in sicer na račun bolj restriktivnega delovanja fiskalne in dohodkovne politike (relativno višji davki, nižji transferji in investicije države)
3. V obdobjih stagnacije ali recesije bomo pospeševali javno porabo, vendar načeloma ne v višini, ki bi pomenila več kot 3 % primanjkljaja v BDP (zniževanje davkov, višji transferji in investicije države) – oba ukrepa iz točk 2. in 3. sta v skladu s sprejetim fiskalnim pravilom.
4. V naslednjih dveh mandatih bomo javni dolg države znižali pod 50 % BDP in tako znižali plačila obresti in odplačila glavnice dolga v strukturi proračunskega financiranja.
5. Za zasledovanje 4. cilja bomo ob normalnih tržnih in gospodarskih razmerah sistematično in pregledno prodali vse ne-strateško premoženje države (delnice, deleži, nepremičnine ...).
6. Vpeljali bomo prenovljen, pregleden sistem upravljanja z državnim premoženjem, katerega center bo prenovljeni koncept demografskega sklada, v katerem bomo za namen zagotavljanja prihodkov v pokojninsko blagajno združili vse strateško državno premoženje, s čimer bomo sprostili pritisk na tekoče proračune.
7. Uvedli bomo davek na nepremičnine, ki bo obdavčil nadpovprečno osebno premoženje državljanov.
8. Uvedli bomo enotno stopnjo DDV, kar bo močno pocenilo in poenostavilo postopke pobiranja davka.
9. Optimizirali bomo organe sestavi vlade, uradov, javnih agencij, skladov in drugih institucij širše državne uprave.
10. Pripravili bomo temelje dodatnih prilagoditev pokojninskega sistema, ki bodo omogočili vzdržno financiranje sistema in socialno varnost sedanjih in prihodnjih upokojujencev.
11. Dokončali analizo delovnih procesov, podpornih IT platform, kar bo temelj za operativni načrt optimizacije procesne tehnologije in organizacijske strukture javnega sektorja.
12. Vsebinsko bomo preoblikovali Finančno upravo Republike Slovenije iz »represivnega« organa v svetovalno usmerjeno institucijo državljanov in gospodarstva, kar bo preprečilo preozko dojetje te uprave kot pobiralca dajatev, ki pogosto povzroča več škode kot koristi.
13. Ob sprejemanju vladnih ukrepov, zakonov bomo med nujne vsebine, dokumente, ki so potrebni za sprejetje posameznega ukrepa (kot je npr. ocena finančnih posledic) takoj uvrstili tudi oceno posledic ukrepa, zakona, drugega akta na okolje in trajnostni razvoj.
14. V zvezi z naraščajočim in vedno težje obvladljivim problemom izbrisanih imetnikov podrejenih vrednostnih papirjev v procesu sanacije bank obveznic in delnic bomo predlagali poravnavo, ki bo za vse vpletene najugodnejša rešitev.

3. Gospodarstvo

“ Enakovredni, konkurenčni pogoji za vse, za veljavo znanja in strokovnosti! ”

Kje smo?

Slovensko gospodarstvo je močno odvisno od stanja v glavnih trgovinskih partnericah (Nemčija, Italija, Avstrija, Francija), zato je pomemben del razvoja in rasti vsaj kratkoročno zelo vezan na ta zunanji dejavnik, ki v tem trenutku poganja razmeroma visoko gospodarsko rast, ki naj bi v letu 2018 preseгла 5 %. **Vsebinski izziv za slovensko gospodarsko rast pa je razmeroma nizka produktivnost**, posledično nizka dodana vrednost in nizki povprečni dohodki zaposlenih, kar že vpliva na socialno stanje zaposlenih v določenih sektorjih, kljub rasti zaposlenosti in povpraševanja. **Na dodano vrednost pomembno vpliva tudi struktura ključnih dejavnosti, pri čemer Slovenija nujno potrebuje premik v višje in visoke tehnologije.** Na dvig produktivnosti vplivajo različni faktorji. Notranji so večšine vodstev, usposobljenost zaposlenih, investicije, inovacije, procesi upravljanja. Zunanji pa so povezani s specifičnostjo posamezne dejavnosti, sposobnostjo prenosa produktivnosti, konkurenco, splošno regulacijo, birokracijo, možnostjo financiranja, delovno-pravno zakonodajo, kakovostjo infrastrukture in učinkovitostjo podpornih storitev javne uprave ter uspešnim strateškim usmerjanjem gospodarstva, kar se odraža v gospodarskih strategijah.

Slovenija je tipičen primer države brez jasnih in operativnih sektorskih strategij in celovite strategije razvoja. Imamo sicer poplavo različnih ne-operativnih dokumentov, deklaracij, strategij, ki so le sami sebi namen. Poleg navedenega konkurenčnost države znižuje velika zbirokratiziranost, prenormiranost različnih področij, na to jasno kaže podatek, da se je število veljavnih zakonskih in podzakonskih aktov od leta 2008 do danes povečalo s slabih 15.000 na 20.300! Zadnje, v kombinaciji z neučinkovito javno upravo, počasnim prostorskim načrtovanjem in sistemsko korupcijo na ravni vodilnih v državni upravi, pomembno znižuje konkurenčnost in atraktivnost poslovnega okolja.

Pomemben dejavnik povečevanja konkurenčnosti države pa je digitalizacija poslovanja v zasebnem in javnem sektorju. Temu najbolj razvite države posvečajo izredno pozornost, predvsem neposredne spodbude za čim hitrejšje vpeljevanje digitalnih platform in procesov v podjetja in javno upravo. Slovenija tukaj, ne glede na načelne in PR-ovske usmeritve v t. i. »zeleno referenčno državo v digitalni Evropi« bolj ali manj stoji na mestu.

Slovenija je tudi ena izmed vodilnih držav na področjih blockchain tehnologij ter novih konceptov. Te tehnologije, kripto valute, novi načini financiranja prek ICO (Initial Coin Offering) platform po eni strani predstavljajo podjetniško in razvojno priložnost, po drugi pa številna tveganja za potrošnike, uporabnike, saj so ti trgi praktično povsem neregulirani, zato bo potrebno to področje čim prej vsaj minimalno urediti.

Ob ustvarjanju pogojev za konkurenčno gospodarstvo moramo posebno pozornost nameniti strokovnemu vodenju državnih podjetij, ki še predstavljajo pomemben del slovenske ekonomije. Dosedanje prakse kažejo na izrazito negativno kadrovske selekcijo, politična kadrovanja in različne oblike korupcije, ki hromijo potencialne te podjetij. Zaradi navedenega bo potrebno prevetriti sistem upravljanja prek SDH, predvsem pa nemudoma zagotoviti vsaj minimalne standarde strokovnosti v samem SDH.

Poleg vsega navedenega je za uspešno gospodarsko okolje izrednega pomena plačilna disciplina, tako v javnem kot zasebnem sektorju. Na tem področju se predvsem mikro in mala podjetja srečujejo z ogromnimi težavami, ki so povezane z namernimi ali nenamernimi zamudami plačil. S tega vidika bo potrebno sprejeti dodatne ukrepe pri kaznovanju plačilne nediscipline in učinkovitosti sodnih izterjav.

Kaj hočemo?

- Zagotoviti enakovredne, z najbolj razvitimi državami EU primerljive konkurenčne pogoje za delovanje domačih in tujih podjetij.
- Zagotoviti učinkovito, trajnostno, hitro umeščanje projektov v prostor brez nepotrebne birokracije.
- Vzpodbujati digitalizacijo procesov na vseh ravneh.
- Zagotoviti atraktivno investicijsko okolje za vsa podjetja.
- Zagotoviti strokovno vodenje državnih podjetij.
- Zaustaviti zlorabo formalno neodvisnih paradržavnih upravljavskih institucij, kot je npr. SDH, v dnevno-politične namene, kar je stalna praksa zadnjih let.
- Začeti proces zniževanja števila in poenostavitve zakonskih in podzakonskih predpisov.
- Bolje nadzorovati in urejati proces vključevanja visoko izobraženih v gospodarstvo.
- Povečati obseg in učinkovitost kadrovskega štipendij.
- Preučiti možnost znižanja obremenitve dela ob spoštovanju načela fiskalne nevtralnosti, kar pomeni iskanje morebitnih nadomestitvenih davčnih prilivov.
- Povečati učinkovitost gospodarske promocije Slovenije.
- Urediti področje blockchain tehnologij, kripto valut in ICO financiranja na način, ki bo omogočal razvoj teh dejavnosti ob zaščiti potrošnikov, uporabnikov teh storitev.
- Plačilno disciplino uveljaviti kot pozitiven standard poslovanja.

Kaj bomo naredili?

1. Investicijske spodbude bomo primarno namenjali za visoko tehnološke projekte.
2. Zagotovili bomo strokovne člane nadzornega sveta SDH.
3. Dosegli bomo spremembe Zakona o SDH, s katerimi bomo preprečili negativne posledice navidezne samostojnosti te institucije, zmanjšali korupcijska tveganja in zagotovili odgovornost.
4. Opravili bomo strokovno revizijo strategije upravljanja kapitalskih naložb in posodobili opredelitev strateških sektorjev gospodarstva, kjer želi država obdržati večinski delež.
5. V okviru projektne pisarne v kabinetu predsednika vlade bomo ustanovili področje za konkurenčnost in digitalizacijo, ki bo povežalo vsa ministrstva v operativni plan digitalizacije procesov.
6. V okviru projektne pisarne v kabinetu predsednika vlade bomo ustanovili področje za debirokratizacijo, ki bo sistematično spremljalo ustreznost novih zakonskih rešitev in tudi na podlagi pripomb, sugestij državljanov, gospodarstva analiziralo operativnost, življenjskost obstoječih predpisov.
7. Namenjali spodbude za digitalizacijo malih in srednjih podjetij, za kar bomo izkoristili, preusmerili tudi razpoložljiva evropska sredstva.
8. Uvedli dodatne olajšave podjetjem za kadrovske štipendije.
9. Uvedli stimulative ukrepe za nagrajevanje delavcev iz dobička, za kar bi bila podjetja deležna ustreznih olajšav.
10. Oblikovali konsenzualne nacionalne strategije v obliki operativnih razvojnih projektov do leta 2030 z jasno finančno konstrukcijo in roki izvedbe.
11. Sprejeli zakonodajo, ki bo regulirala trgovanje s kripto valutami.
12. Zakonsko uredili pogoje in obveznosti podjetij, posameznikov, ki uporabljajo ICO financiranje.
13. Zagotovili plačevanje javnih obveznosti v rokih.
14. Preučili uveljavitev dodatnih kazni za izmikavanje upravičenih plačil računov in zavajanje v procesih sodne izterjave.
15. Na področju insolvenčne zakonodaje zaostri pogoje za prisilne poravnave.

4. Bančništvo in zavarovalništvo

“ Za finančne storitve v podporo ljudem in gospodarstvu ”

Kje smo?

V začetku devetdesetih let je bilo skupno število bank in hranilnic v Republiki Sloveniji preko štirideset. Sanacija treh velikih domačih bank ter odpiranje trga, tudi bančnega, je v obdobju osamosvojitve slovenske države privabila številne nove banke. V nasprotju s pričakovanji pojav novih bank ni posebej vplival na dvig konkurenčnosti. Dodatno je regulator z novimi standardi dvignil nivo potrebnega kapitala in že pred koncem desetletja se je začela prva konsolidacija bančnega sistema v Republiki Sloveniji (v nadaljevanju »RS«).

Globalna finančna kriza v letih od 2008 dalje ter lokalni »pok« nepremičninskega balona, slabo upravljanje tveganj in opuščanje temeljnih pravil bančne obrti in politična korupcija sta skupaj z neprofesionalnim vodenjem nekaterih gospodarskih subjektov povzročila velike težave v številnih bankah, tako v domači kot tudi tuji lasti. Ponovno je bila potrebna sanacija nekaterih največjih domačih oziroma »sistemskih« bank. Država je v letih od 2013 do 2014 izvedla dokapitalizacijo šestih bank. Tako so bili ponovno ustvarjeni pogoji za nadaljevanje konsolidacije bančnega sistema.

Zgodovina in aktualno ravnanje nekaterih ekonomsko uspešnejših držav nas učijo, da je za stabilno rast gospodarstva domače lastništvo bank lahko pomembno. Mnenje nekaterih slovenskih ekonomistov je, da je bilo domače bančništvo »hrbtenica samostojne Slovenije« v času njenega osamosvajanja. Na drugi strani pa so ponavljajoče se sanacije domačih bank, za katere je bilo potrošenih veliko proračunskih sredstev, pripeljale do v tem trenutku morda prevladujočega mnenja, da je domače lastništvo bank nekoristno ali celo škodljivo. Vsekakor pa je večinsko mnenje, da je bilo poslovanje in korporativno upravljanje domačih bank v zadnjem desetletju neuspešno, tudi zaradi »političnega kadrovanja« in korupcije v vodstvih posameznih bank. Ali je torej dolgoročno gledano domače lastništvo bank ekonomsko škodljivo? Ali pa je korporativno upravljanje bank v tej fazi podobno neučinkovito, kot je upravljanje države, javne uprave in nekaterih njenih institucij?

Kar se tiče zavarovalniškega trga, je ta v Sloveniji zelo stabilen, podobno kot pri bankah, pa se politične in medijske zgodbe večinoma vrtijo okoli lastništva zavarovalnic. Splošno prepričanje je, da so zavarovalnice upravljane bolje od bank. Temelj tega prepričanja je verjetno večja sistemska konzervativnost tega sektorja, ki v letih napihovanja finančnega balona ni podlegel skušnjavam po dodatnih dobičkih, poleg tega pa bi lahko rekli, da je imela država morda bolj srečno roko pri kadrovanju kot v bankah.

Kaj hočemo?

- Bančni sistem, ki bo aktivno podpiral slovensko gospodarstvo in državljane.
- Pregledno privatizacijo državnih bank, če je ta potrebna in ekonomsko upravičena.
- Strokovno vodenje bank v okviru njihove osnovne funkcije.
- Zavarovalnice, ki bodo vzbujale zaupanje državljanov.
- Ustrezno obrambo pred sovražnimi, škodljivimi, tujimi prevzemi zavarovalnic, ki so steber stabilnosti finančnega sistema.
- Izločitev dnevne politike iz upravljanja finančnih institucij.

Kaj bomo naredili?

1. Preprečili škodljivo ad hoc privatizacijo NLB zaradi nejasnih zavez EU in škodljivih odločitev zadnje vlade.
2. Pripravili temelje za pregledno privatizacijo NLB v skladu z zavezami do EU, pri čemer bomo zasledovali načelo zagotovitve slovenskega lastniškega »sidra« in kredibilnega strateškega partnerja.
3. Preučili možnost oblikovanja systemske banke v državni lasti.
4. Pripravili transparentne in ekonomsko upravičene temelje za morebitno privatizacijo drugih bank v državni lasti.
5. Razčistili vprašanja deviznih vlog NLB na Hrvaškem v okviru celovitega urejanja odnosov s Hrvaško.
6. Preprečili prodajo bank tajkunskemu kapitalu, kot se to npr. dogaja v Gorenjski banki.
7. Preprečili prevzem ključnih zavarovalnic s strani držav, ki želijo strateško škodovati Sloveniji, kot je to v primeru Hrvaške.

5. Pravosodje

“ Za učinkovito kaznovanje korupcije, gospodarskega in bančnega kriminala! ”

Kje smo?

Z vidika upravljaljskih pooblastil v sodstvu ni možna realna ocena stanja brez ugotovitve, da zmanjšanemu pripadu pomembnejših zadev na nekaterih področjih (npr. kazensko in gospodarsko) v zadnjih treh letih ob dobri (številčni) kadrovski zasedbi v sodstvu kot celoti, ni sledila vsaj ohranitev števila rešenih pomembnejših zadev. Na posameznih področjih (kazensko, gospodarsko) se je zmanjšalo število rešenih zadev na sodnika, pri čemer veliko sodnikov po ukinitvi t. i. norme reši celo manj zadev kot prej. Sistem se je zadovoljil z obvladovanjem pripada zadev in zmanjševanjem števila nerešenih zadev, ki pa je predvsem posledica manjšega pripada zadev. Takšno stanje je posledica slabe odzivnosti sodstva kot celote, predvsem vodstvenih delavcev (predsednikov, na vseh nivojih) na spremenjene razmere (manjši pripad zadev) in je predvsem posledica dejstva, da trajanje mandata predsednika sodišča in ponovna izvolitev praktično nista odvisna od slabih rezultatov dela (kljub drugačni zakonski ureditvi).

Sodniki so se na zmanjšan pripad zadev odzvali z manjšim številom rešenih zadev, očitno v skrbi za ohranitev delovnih mest (takšno ravnanje, tudi v povezavi z novimi merili Sodnega sveta, ki je ukinil t.i. normo) in vedoč, da slabši delovni rezultati praktično ne privedejo do negativnih posledic zanje. Upadanje števila rešenih zadev statistično dokazuje, da stanje v sodstvu ni dobro, stanje pa je zaskrbljujoče zlasti z vidika opisanega načina dojemanja delovnih obveznosti in pooblastil posameznih nosilcev funkcij v sodstvu. Takšen položaj je zaskrbljujoč zaradi velikega števila strokovnih nazivov v sodstvu, doseženih tudi s hitrejšimi napredovanji, ki naj bi bili odraz velikega obsega dela in visoke strokovnosti sodnikov, kar glede na zgoraj navedeno očitno ni realno. Opisana situacija je v veliki meri odraz dolgoletne neustrezne selekcije kandidatov pri vstopu v sodniške vrste (ustrezen korektiv bi bil poskusni mandat), tudi v povezavi z zaprtostjo sistema za kandidate od zunaj in posledica neustreznega načina prehajanja sodnikov znotraj sistema (npr. višje sodišče vnaprej 'povabi' k sodelovanju izbranega kandidata in mu obljubi podporo pri izdelavi ocene, navkljub njegovim slabšim rezultatom).

Število sodnikov v državi je preveliko, kar kažejo tudi mednarodne primerjave; trenutna mreža sodišč je preobsežna, zlasti manjša sodišča (ne glede na stopnjo) so z mnogih zornih kotov neustrezna; posledično je preveliko število vodstvenih funkcij v sodnem sistemu; glede na uveljavitev okrožja kot temeljne organizacijske enote sodstva, zlasti bode v oči nepotrebna funkcija predsednika okrajnega sodišča (44 okrajnih sodišč). Vloga vseh deležnikov, ki imajo vpliv na pogoje poslovanja sodišč, ni ustrezno zakonsko določena (Sodni svet), pristojnosti med Sodnim svetom, Ministrom za pravosodje in Predsednikom VS niso dovolj natančno razmejene, kar se kaže pri odločanjih Sodnega sveta pri imenovanjih predsednikov sodišč, pri ocenjevanju sodne uprave – kar je predvsem pristojnost Predsednika VS.

Kaj hočemo?

- Višjo kvaliteto odločanja.
- Sojenje brez nepotrebne odlašanja, vključno z obveznim meritornim odločanjem na drugi stopnji na vseh pravnih področjih.
- Poenotenje sodne prakse, brez arbitrarnega odločanja, kar mora zagotavljati Vrhovno sodišče.
- Pregledno, celovito in realno obveščanje strokovne in splošne javnosti o rezultatih poslovanja sodišč.

Kaj bomo naredili?

1. Uvedli poskusni mandat za sodnike začetnike.
2. Omejili število mandatov vseh predsednikov sodišč na največ dva mandata.
3. Sodnike ocenjevali na podlagi statističnih podatkov, ki morajo biti usklajeni s kriteriji za ocenjevanje
4. Dvignili kakovost sojenja s specializacijo sodnikov za reševanje le določene vrste zadev.
5. Uvedli en (v Ljubljani) specializiran oddelek (namesto dosedanjih štirih) za reševanje najzahtevnejših kazenskih zadev in zakonsko določitev kriterijev, katere kazenske zadeve štejejo za XK zadeve in kriterijev za sodelovanje sodnikov v specializiranem oddelku.
6. Uvedli javnost sej ter spremembo sestave Sodnega sveta in Državno-tožilskega sveta.
7. Uvedli karierno odgovornost tožilcev za izid kazenskega postopka.

6. Javna uprava

“ Za javno upravo, ki je v pomoč državljanom, s plačnim sistemom, ki bo nagrajeval uspešne! ”

Kje smo?

Slovenske politične elite so predvsem pod pritiskom priključevanja Evropski uniji leta 2002 sprejele ključne reforme uradniške zakonodaje (Zakon o javnih uslužbencih, Zakon o državni upravi in Zakon o sistemu plač v javnem sektorju), s katerimi se je v sistem javne uprave uvedlo nekatera sodobna načela, ki izpostavljajo odprtost, preglednost, kakovost in usmerjenost k uporabnikom. Reforme so vključevale uvedbo sistema 'rednega' napredovanja in variabilnega nagrajevanja na podlagi delovne uspešnosti, uvedbo zaposlovanja na podlagi (transparentnih) javnih razpisov, drastično znižanje števila političnih funkcionarjev v sistemu državne uprave, itd. Razvoj javne uprave bi se v desetih letih po vstopu v Evropsko unijo lahko razdelilo na tri obdobja, in sicer na (1.) obdobje reforme javne uprave, ki seže v dve leti pred in v prvo leto po vključitvi v EU (2002–05), na (2.) obdobje postopnega povečevanja politizacije javne uprave, ki se prične leta 2005 s posegi prve Janševe vlade v uradniško zakonodajo (2005–10) in na (3.) aktualno obdobje, ki se je pričelo z nastopom ekonomske krize in vpeljavo številnih varčevalnih ukrepov ter se ga lahko imenuje obdobje razgrajevanja sistema javne uprave (2010 –).

Od leta 2010 so vse vlade v javni upravi varčevale na politično zelo oportun ('mehak') način. Z omejitvijo zaposlovanja se že vrsto let zapored sistematično onemogoča pomlajevanje organizacij oz. zaposlovanje večini mladih uslužbencev, ki v vsaki organizaciji s svojimi novimi idejami in energijo vršijo nujno potreben pozitiven pritisk, obenem pa predstavljajo njeno prihodnost. Ustavitev kadrovskega obnavljanja vsake organizacije neobhodno vodi v njen razkroj. Dejstvo je, da politične elite (tako tiste na desnici kot na levici) ob iskanju hitrih prihrankov z nesistemskimi zakoni že vrsto let sistematično razgrajujejo uradniški sistem. Koreniti posegi v javnem sektorju so sicer potrebni, vendar pa morajo biti preiščeni, pravični in sistemski ter ne smejo pretirano posegati v ustavno samostojnost javne uprave v razmerju do politične oblasti (120. člen Ustave).

Kaj hočemo?

- Novo reformo uradniške zakonodaje, ki bo vzpostavila sistem javnih uslužbencev, ki bo pravičen, karierni, profesionalen in visoko etičen.
- Sistem javnih uslužbencev, ki bo zmožgal tako politiki kot državljanom zagotoviti najvišjo mogočo raven storitev ter bo ustvarjal takšne uradnike, ki bodo sposobni morebitnim slabim predlogom in rešitvam reči jasen in odločen ne.
- Sistem javnih uslužbencev, v katerem mora imeti politika strogo omejen vpliv.
- Sistem javnih uslužbencev, ki bo imel jasno opredeljena in implementirana merila tako za vstop (pripravnštvo; državni izpit javne uprave) kot tudi kasneje za obstoj v samem sistemu (redna preverjanja strokovne usposobljenosti).

Kaj bomo naredili?

1. Prenovili sistem rednega napredovanja na podlagi sistema letnega ocenjevanja.
2. Prenovili sistem nagrajevanja delovne uspešnosti v smeri, ko bodo dejansko napredovali in bodo nagrajeni najboljši javni uslužbenci, ne pa kar vsi javni uslužbenci. Da je treba sistem letnega ocenjevanja temeljito prenoviti dokazujejo tudi podatki, da je več kot 98 odstotkov zaposlenih ocenjenih z najboljšima možnima ocenama 'odlično' in 'zelo dobro' (na pet stopenjski lestvici).
3. Okrepili samostojnost in politično neodvisnost vodstvenih delavcev v javni upravi ob večji vlogi Uradniškega sveta pri njihovem imenovanju. Po številnih kazalcih so vodilni uslužbenci v javni upravi v preveliki meri podvrženi političnemu vplivu, kar pomeni, da kriterij izbora za najbolj odgovorna mesta ni kompetentnost in strokovnost, ampak politična kompatibilnost. Z relativno majhnimi posegi v obstoječo zakonodajo je takšen sistem mogoče spremeniti, kar je tudi nujno, če želimo povečati kompetentnost in učinkovitost javne uprave ter doseči, da bo ravno javna uprava v času šibkih vlad in politične krize tista veja oblasti, ki bo mirno izvajala sprejete javne politike in zagotavljala učinkovito in kvalitetno vodenje države.
4. Vzpostavili sistem mentorstva v javni upravi, s čimer bomo zagotovili prenos znanja iz starejše na mlajšo generacijo in obratno.
5. Vzpostavili rotacijo javnih uslužbencev po primerljivih delovnih mestih, kar bi lahko povečalo fleksibilnost in motivacijo.

7. Lokalna samouprava

“ Za razvojno partnerstvo med državo in občinami! ”

Kje smo?

V zadnjih letih na področju lokalne samouprave poslušamo predvsem novice o nesodelovanju države in občin, politiki slovenske države, ki občinam ne zagotavlja (zakonsko določenega) financiranja minimalnega zakonskega okvirja obveznih nalog občin, hkrati pa se pojavljajo pozivi k ukinjanju ali vsaj (prisilnem) združenju občin s finančnim argumentom.

V navedenem je toliko netočnosti, izkrivljenih resnic in polresnic ter zavajanj, da je kar težko verjeti, kako se je v dobrih dvajsetih letih, od vzpostavitve sistema lokalne samouprave leta 1994, spremenil odnos države do občin. Že vse odtlej je bilo vprašanje financiranja občin eden ključnih dejavnikov delovanja lokalne demokracije. Občina je v našem sistemu lokalne samouprave opredeljena kot temeljna lokalna skupnost, ki samostojno ureja vse lokalne javne zadeve in samostojno razpolaga s svojim premoženjem. Slovenska država je – najbrž v zanosu ponovne uvedbe lokalne samouprave – leta 1996 ratificirala Evropsko listino lokalne samouprave (ELLS), ki ima v pravnem redu položaj nadustavnega dokumenta in ki opredeljuje temeljna načela ureditve lokalne samouprave v Evropi. Čeprav je država na omenjen dokument (morda namerno) pozabila, ta jasno zahteva, da ima lokalna skupnost ustrezne lastne finančne vire, s katerimi v okviru svojih pooblastil prosto razpolaga, da morajo biti finančni viri lokalnih skupnosti v sorazmerju z njihovimi nalogami in pristojnostmi, da mora vsaj del finančnih virov izvirati iz lastnih dajatev, ki jih lokalne skupnosti same določajo v okviru zakona, da so finančni viri lokalnih skupnosti dovolj raznovrstni in prilagodljivi, da čimbolj sledijo stroškom izvajanja poverjenih nalog in potrebam, da se lokalne skupnosti na ustrezen način vpraša za mnenje glede dodelitve prerazporejenih finančnih virov, da sredstva, ki jih država dodeli lokalnim skupnostim kot subvencije in dotacije, niso strogo namenska in da zagotavljanje takih sredstev ne sme posegati v temeljno svobščino lokalnih skupnosti, da prosto odločajo v okviru lastnih pristojnosti, itd. Že bežen pregled omenjenih izhodišč nam jasno pove, da država in njeni organi ELLS ne upoštevajo ali pa sploh ne vedo, kaj je v njej zapisano.

Polovica slovenskih občin ima manj kot 5000 prebivalcev, kar je bil vsekozi temeljni kriterij za ustanovitev nove občine, ki pa ga zakonodajalec namenoma ni spoštoval. Dejstvo je, da se nove (majhne) občine niso ustanovile same, ampak je bila v tem procesu vedno potrebna aktivna participacija poslancev, zato je danes občine obtoževati za to, da se je v Sloveniji ustanovilo toliko majhnih in relativno šibkih občin, vsaj nepošteno, če ne tudi zavajajoče. Kljub temu pa je povprečna slovenska občina (9700 prebivalcev) primerjalno gledano še vedno relativno velika, saj povprečna občina v EU meri zgolj 5500 prebivalcev, mnoge države pa imajo še precej manjše občine. Nemške občine, ki se pogosto navajajo kot ideal sodobne evropske ureditve, imajo povprečno zgolj 8000 prebivalcev.

Problematična torej ni majhnost sama po sebi, ampak nedomišljen in v procese centralizacije usmerjen sistem delitve pristojnosti med državo in občino, odsotnost regionalne ravni in povsem neustrezen sistem financiranja občin, kjer občine praktično nimajo lastnih finančnih virov, o katerih bi lahko same odločale

Kaj hočemo?

- Finančna sredstva za delovanje občin morajo postati najprej lastni viri, kjer bi imele občine pravico predpisati tudi lastne davke in druge davščine.
- Z novim sistemom financiranja občin je treba zagotoviti občinam višje lastne prihodke in s tem povečati njihovo finančno avtonomijo, ki je sedaj na repu evropskih držav, ter povečati odgovornost pri odločanju o uporabi finančnih sredstev za izvajanje lokalnih nalog. S tem bi (še bolj) spodbudili ne le gospodarno obnašanje občin, ampak in predvsem tudi prizadevanja za ustvarjanje dodane vrednosti glede na višino vloženi sredstev za posamezne projekte.
- Nadgraditi prizadevanja za povezovanje občin, vendar ne na teritorialni ampak na funkcionalni osnovi, tj. pri ustanavljanju skupnih občinskih organov in skupnih javnih služb.

Kaj bomo naredili?

1. Vlada bo vsako leto na podlagi sprejetih meril in kriterijev o solidarnosti do razvojno šibkejših občin glede na razpoložljiva proračunska sredstva odločala o tem, katere občine so upravičene do sredstev finančne izravnave in sredstev za sofinanciranje načrtovanih investicij.
2. Vzpostavili partnerski odnos z občinami za zagotavljanje skupnega interesa, brez škodljive predpostavke, da so občine nasprotnik v tem odnosu; v tem bi država predvsem morala videti priložnost za bolj enakomeren regionalni razvoj.

8. Infrastruktura

“ Za celovite, trajnostno usmerjene investicije, ki vključujejo popolno obnovo železnic in organizacijo učinkovitega javnega prevoza! ”

Kje smo?

Na področju celovitega investiranja v infrastrukturo je Slovenija med izrazito nerazvitimi državami. Slovenija je na infrastrukturnem področju razvita nesprejemljivo asimetrično. Če se z avtocestnim omrežjem še uvrščamo v povprečje EU, pa smo se pri železnicah pa tudi organizaciji učinkovitega in celovitega javnega prometa in trajnostni mobilnosti ustavili globoko v prejšnjem stoletju. Poleg navedenega so bile dosedanje infrastrukturne investicije dokazano podvržene obsežnim korupcijskim tveganjem, zaradi česar je prišlo do oškodovanja javnih sredstev, kar je potrebno v prihodnje sistemsko preprečiti. Zadnja dogajanja okoli gradnje drugega tira Koper-Divača in ustvarjanje investicijskih obvodov prek nepotrebnih podjetij, kot je 2TDK, kažejo, da spoznanje o nujni večji preglednosti infrastrukturnih investicij še ni dozorelo.

Avtoceste

Kar se tiče avtocest in hitrih cest je avtocestni križ V. in X. koridorju vseevropskega prometnega omrežja (TEN-T) med Pincami in Koprom ter predorom Karavanke in Obrežjem dokončan. Še vedno pa niso dokončane nekatere avtocestne smeri, ki potekajo v smeri Republike Hrvaške in se navezujejo na avtocestni križ, kot so: odsek avtoceste Draženci-MMP Gruškovje, ki je sestavni del Pyhrnskega koridorja ter X.a. evropskega koridorja in poteka preko Nemčije, Avstrije, Slovenije in Hrvaške naprej proti Srbiji, Makedoniji in Grčiji, odsek avtoceste Postojna/Divača-MMP Jelšane, ki je sestavni del jadransko-jonskega avtocestnega koridorja in poteka preko Italije, Slovenije, Hrvaške, Črne Gore, Albanije in Grčije, odsek hitre ceste Koper-Šmarje-MMP Dragonja, ki se navezuje na istrski ipsilon, odsek obalne hitre ceste Jagodje-Lucija, hitra cesta Dravograd-Metlika-Vinica, ki je sestavni del III. razvojne osi med Koroško in Belo Krajino. Prav tako bo zaradi nadpovprečne prometne rasti na nekaterih najbolj prometno obremenjenih avtocestnih odsekih potrebno poskrbeti za povečanje njihove pretočnosti in sicer z izgradnjo dodatnega, 3. voznega pasu. Zaradi visoke prometne rasti bo ob omrežju avtocest in hitrih cest potrebno poskrbeti tudi za gradnjo dodatnih počivališč in parkirišč za tovorna vozila.

Glavne in regionalne ceste

Na drugem slovenskem državnem cestnem omrežju se že od leta 2004 načrtujeta oziroma prostorsko umeščata še dve novi razvojni osi, ki bosta v prihodnosti predstavljali prometne povezave tistih območij v Sloveniji, ki v tem trenutku nimajo avtocestnega omrežja, niti na njega niso navezane: III. razvojna os, ki bo potekala med Ljubljano (Ljubljanski avtocestni obroč) ter Kočevjem in slovensko-hrvaško mejo pri Petrini in IV. razvojna os, ki bo potekala med Gorenjsko in Primorsko skozi Poljansko dolino preko Cerkljanskega v Posočje. Pospeseno se bodo morali nadaljevati postopki prostorskega umeščanja, načrtovanja in gradnje nekaterih najpomembnejših državnih cest in mestnih obvoznic. Kakovost in obseg ponudbe infrastrukturnih storitev na glavnih in regionalnih državnih cestah ne ustreza več današnjim potrebam, saj so obstoječe državne ceste v relativno slabem stanju, kar je posledica premajhnih finančnih vlaganj v njihovo obnovo in nadaljnji razvoj v preteklih desetletjih. Letni obseg zagotovljenih finančnih sredstev, namenjen vzdrževanju in izgradnji državnega cestnega omrežja, nominalno sicer izkazuje porast, realno pa že 15 let ostaja na isti ravni, medtem ko število vseh vozil in s tem promet, močno narašča. Dejstvo je, da glavne in regionalne državne ceste niso bile dimenzionirane in grajene za takšen obseg prometa, ki še vedno vztrajno narašča,

pri čemer se povečujeta tako gostota prometa kakor tudi prometne obremenitve, rezultat seštevka obeh prometnih vplivov pa so seveda poškodbe voziščne konstrukcije in vozne površine. V zelo slabem in slabem stanju je več kot 60% vseh vozišč, v mejnem stanju jih je okrog 10%, v zelo dobrem in dobrem pa le 30% vseh vozišč.

Železnice

Po izgradnji avtocestnega križa, ki je bil dokončan leta 2011, je država s pomočjo Evropskih kohezijskih in razvojnih sredstev začela z posodabljanjem popolnoma zastarelega in neučinkovitega železniškega sistema, vendar brez jasno zastavljenih kazalnikov, iz katerih bi bili razvidni merljivi ekonomski učinki teh posodobitev. Stanje javne železniške infrastrukture se je zaradi nezadostnih vlaganj v njen razvoj, vzdrževanje in posodobitev, iz leta v leto slabšalo. Slabo stanje je razvidno iz številnih poškodb in napak, ki nastajajo na tirih, vozni mreži, SV napravah, kretnicah in iz uvedenih počasnih voženj, ki zahtevajo takojšnje ukrepanje. Nezadostno vzdrževanje in počasno posodabljanje železniške infrastrukture se ob povečani obremenitvi prog zaradi povečevanja obsega transportnega dela odraža v omejitvah hitrosti in osnih obremenitev, kar dodatno vpliva na kakovost prevoznih storitev. Zaradi takšnega stanja se že sicer težko konkurenčne prevozne storitve še bolj oddaljujejo od zahtev in potreb uporabnikov. Ob nadaljevanju negativnih trendov ne bo mogoče doseči enega temeljnih ciljev prometne politike, torej obstaja resna nevarnost za doseganje zastavljenih ciljev glede obsega transportnega dela in povečevanja deleža železniškega transporta, v skrajnem primeru pa lahko to privede do zapore posameznih odsekov prog. Zaradi nezadostnih dopustnih osnih obremenitev so posamezni tovori že usmerjeni na obvozne poti mimo Slovenije, kar pomeni izgubo tovora oziroma se vagoni celo na določenih smereh glavne proge Zidani Most-Šentilj nakladajo za 15 % manj, kot bi bilo glede na njihovo nosilnost dopustno.

Naslednji problem predstavlja potek železniškega omrežja, saj večina obstoječih železniških prog še vedno poteka po več kot sto let starih trasah, ki posameznih delov države ne povezujejo in ne integrirajo v zadostni meri. Neustrezni tehnični elementi posameznih prog pa vplivajo tudi na dva zelo pomembna parametra učinkovitosti, kot sta hitrost odvijanja železniškega prometa ter posledično čas prevoza. Povprečna hitrost v potniškem prometu je na glavnih progah okoli 60 km/h, na lokalnih pa okoli 45 km/h. V tovornem prometu so te hitrosti še nekoliko nižje. Zanimarjanje potrebnih investicij v železniško infrastrukturo v zadnjih 20-tih letih bo v naslednjih desetih letih posledično zahtevalo izdatnejše financiranje. Letna dinamika vlaganj v železniško omrežje s strani DRSI in SŽ d. d. mora znašati okoli 300 milijonov EUR, od tega 50 milijonov EUR za redno vzdrževanje in 250 milijonov za nove investicije. Predvsem bodo pomembna vlaganja v V. evropskem prometnem koridorju, ki ga država zaradi izgradnje sodobnih železniških povezav v Avstriji (Karavanška proga) in Italiji (Pontebška proga) s hitrostjo 160 km/h lahko celo izgubi.

Letališča

Na področju vlaganj v letališko infrastrukturo je o v pripravi kar nekaj večjih projektov, ki naj bi se izvajali naslednjih letih z namenom njene posodobitve in prilagoditve najsodobnejšim standardom na področju letalskega tovarnega in potniškega prometa. Ti projekti, ki bi jih država ob sodelovanju lastnikov letališke infrastrukture izvedla do konca leta 2030, so širitev letaliških terminalov in stez na letališčih na Brniku, Cerkljah, Mariboru in v Portorožu. V vsakem primeru pa projekti potekajo prepočasi in znižujejo atraktivnost Slovenije kot gospodarske in turistične destinacije.

Pristanišče

Na področju vlaganj v pristaniško infrastrukturo je glavni projekt države izgradnja tretjega pomola Luke Koper in transportnega vhoda v luko iz avtoceste v smeri Srmina (Srminska vpadnica) ter preureditev koncesijskega razmerja med državo in Luko Koper.

Kaj hočemo?

- Zgraditi manjkajoče sodobne cestne povezave, ki hromijo razvoj določenih regij.
- Zagotoviti ustrezno vzdrževanje obstoječih cest, da se ne povzroča dolgoročna gospodarska škoda.
- Vzpostaviti učinkovit in ažuren sistem obveščanja uporabnikov o stanju na cestah, ki vključuje sodobne tehnologije.
- Začeti z obsežno in celovito obnovo železnic, na katere bomo lahko postopoma preusmerili večino transporta in jih naredili privlačne tudi za osebno uporabo in turiste.
- Zagotoviti, da nas ključni evropski gospodarski tokovi zaradi počasnosti investiranja v železniško infrastrukturo ne zaobidejo.
- Postaviti nove, realne, nekoruptivne temelje izgradnje drugega tira od Kopra do Divače, ki ga moramo zgraditi čimprej.
- Slovenijo bolj učinkovito povezati s svetom prek letališč, za kar bodo potrebne nove razvojne investicije.
- Zagotoviti nemoten razvoj Luke Koper.
- Realno oceniti investicijski potencial države za investicije v infrastrukturo ter opredeliti potencialne alternativne vire glede na dejstvo, da so potrebne investicije v infrastrukture za naslednjih 15 let cenjene na 20 mrd EUR.

Kaj bomo naredili?

1. Pospešili vse postopke priprave, izdelave in sprejema državnih prostorskih načrtov za naslednje odseke: odsek avtoceste Postojna/Divača-MMP Jelšane, odsek hitre ceste Koper-Šmarje-MMP Dragonja, hitra cesta Dravograd-Metlika-Vinica, ki je sestavni del III. razvojne osi med Koroško in Belo Krajino, razen na odsekih Novo mesto-Maline, Šentrupert-Velenje in Velenje-Slovenj Gradec, kjer so državni prostorski načrti že sprejeti, tretji vozni pas na avtocestnih vpadnicah iz gorenjske, primorske, dolenske in štajerske v smeri proti Ljubljani ter na vzhodni in južni ljubljanski obvoznici na ljubljanskem avtocestnem obroču, dodatne parkirne in servisne površine za kamionski promet;
2. Na tistih odsekih avtocest in hitrih cest, ki so že umeščeni v prostor, bomo pospešili vse postopke, povezane s pričetkom gradnje, kot so prometne študije, študije izvedbe del, pravno-premoženjski postopki (parcelacije, odkupi zemljišč in nepremičnin), izdelava projektne dokumentacije PGD/PZI, upravni postopki (pridobivanje potrebnih soglasij in dovoljenj, vključno z gradbenim dovoljenjem), postopki javnih naročil. Gre za naslednje odseke: gradnja II. cevi Karavanškega predora, odsek obalne hitre ceste Jagodje-Lucija, odseki hitre ceste Dravograd-Metlika-Vinica na III. razvojni osi med Koroško in Belo Krajino: Novo mesto-Maline, Šentrupert-Velenje, Velenje-Slovenj Gradec, Slovenj Gradec-Dravograd;
3. Na celotnem omrežju avtocest in hitrih cest bomo uvedli funkcionalne inteligentne transportne sisteme, kot so: sistemi za nadzor, upravljanje in vodenje prometa na avtocestah in hitrih cestah, sistemi elektronskega cestninjenja, sistemi za nadzor in vodenje flot komercialnih vozil, sistemi za obveščanje uporabnikov prometnega omrežja, sistemi za izboljšanje prometne varnosti in jih navezali v Nacionalni center za upravljanje prometa v Dragomlju.
4. Sprejeli nacionalni program razvoja državnega cestnega omrežja, s katerim bodo za 15-letno časovno obdobje določeni potrebni ukrepi razvoja, ter rednega in investicijskega vzdrževanja.
5. Spremenili sedanji model financiranja rednega in investicijskega vzdrževanja ter razvoja glavnih in regionalnih cest s kombinacijo zagotavljanja namenskih sredstev, lastnih sredstev koncesionarja ter tržnih sredstev (kredit, obveznice).

6. Združili bomo posamezne upravljavce in izvajalce inženirskih storitev (DARS, DRSI, DRI) v okviru upravljanja, vzdrževanja in razvoja prometne infrastrukture v enovito organizacijsko strukturo (po vzoru nizozemske RIJKSWATERSTAAT), s ciljem prehoda na ekonomsko bolj učinkovit način vodenja in upravljanja prometne infrastrukture in njene nadgradnje v logistično platformo za potrebe razvoja logistike, trgovine in proizvodnje. Ta mora zajemati reorganizacijo in delno odprodajo državnega inženirja DRI, vzpostavitev pogojev za ureditev koncesijskih razmerij za nadaljnji razvoj prometne infrastrukture (dopolnitev obstoječe zakonodaje, ki regulira javno-zasebno partnerstvo oziroma koncesije ali priprava ustrezne nove zakonodaje o koncesijah po vzoru prometno najbolj razvitih držav, ki za razvoj svoje prometne infrastrukture uporabljajo model javno-zasebnega partnerstva in koncesij), uvedbo koncepta aktivnega gospodarjenja s koncesijskimi pogodbami v RS (razmejitev med SDH, Ministrstvom za infrastrukturo in Ministrstvom za finance) ter reorganizacijo in posodobitev aktivnega gospodarjenja nad koncesijami, podeljenim paradržavnim gospodarskim družbam (DARS, Luka Koper, SŽ) s ciljem povečanja donosa na eni in večje neodvisnosti na drugi strani.
7. Pospešili prostorsko umestitev in začetek izgradnje III.a in IV. razvojne osi.
8. Zagotovili investicijsko vzdrževanje, obnovo in rekonstrukcijo do 250 km glavnih in regionalnih državnih cest na leto.
9. Dosegli novogradnjo do 100 km državnih kolesarskih poti na leto.
10. Uvedli avtocestno policijo.
11. Začeli s prostorskim umeščanjem širitve glavnih enotirnih železniških prog v dvotirne.
12. Začeli z izvajanjem projekta ljubljansko železniško vozlišče.
13. Pospešili gradnjo 2. tira železniške proge Maribor-Šentilj v V. evropskem prometnem koridorju z modernizacijo obstoječega tira,
14. Zasnovali novo železniško progo Ljubljana-Jesenice v X. evropskem prometnem koridorju z navezavo na letališče Brnik;
15. Začeli aktivnosti na področju projektiranja ter gradnje, ki bi na prednostnem projektu št. 6 na osi Lyon-Trst-Divača/Koper-Divača-Ljubljana-Budimpešta (V. evropski prometni koridor) omogočila nadgradnjo železniške proge na odsekih, ki še niso sposobni prevzeti obremenitev kategorije D4, ter tako zagotoviti večjo nosilnost, hitrost in varnost (odsek železniške proge Zidani most-Celje-Pragersko).
16. Naredili ekonomsko revizijo projekta izgradnje 2. tira železniške proge Divača-Koper in oblikovali transparentno organizacijsko in finančno shemo projekta, ki bo omogočila črpanje evropskih sredstev.
17. Začeli operativne aktivnosti na področju urejanja mestne železnice - vzpostavitev projekta izgradnje zvezdaste železniške infrastrukture za širše območje Ljubljane (Kranj, Borovnica, Škofja Loka, Grosuplje, Domžale, Mengeš, Kamnik, Škofljica)
18. Zavzeli se bomo za razširitev in nadaljnjo posodobitev letališča Jožeta Pučnika Ljubljana,
19. Zavzeli se bomo za razširitev in nadaljnjo posodobitev letališča Edvarda Rusjana Maribor (podaljšanje letališke piste).
20. Zavzeli se bomo za razširitev in nadaljnjo posodobitev letališča Portorož (posodobitev letališkega terminala ter podaljšanje letališke piste).
21. Zavzeli se bomo za preureditev koncesijskega razmerja med državo in Luko Koper ter sprejem posebnega zakona o Luki Koper, ki bo pristanišču omogočil uspešno gospodarsko delovanje na višji stopnji integritete in neodvisnosti kot do sedaj, predvsem pa bo odpravil anomalije, ki se v pristanišču pojavljajo vrsto let (ureditev zaposlovanja, pravila poslovanja z zunanjimi subjekti).
22. Vzpostavili obalno stražo.

9. Energetika

“ Za trajnostne sistemske vire energije in manj energetska potratna družba! ”

Kje smo?

Sektor energetike je v zadnjem obdobju nedvomno zaznamovala netransparentna in negospodarna investicija v TEŠ 6, ki je hkrati tudi simbol politične, sistemske korupcije v Sloveniji, v katero so bile vpletene obstoječe politične stranke, ne glede na njihov ideološki predznak. Poleg navedenega lahko ugotovimo, da je Slovenija svetovni rekorder pri »neizrabi«
vetrne energije. Za sektor energetike lahko sicer ugotovimo, da za razliko od nekaterih drugih sistemov, kot so zdravstvo, cestna, železniška infrastruktura, deluje razmeroma stabilno. Podjetja in prebivalci v svojem vsakdanjem življenju nimajo problemov z oskrbo z električno energijo in zemeljskim plinom. Oskrba je kakovostna in stabilna. Cena električne energije za srednje velika gospodinjstva je pod EU povprečjem (EU povprečje za 2016 za 28 držav je 0,205 EUR/kWh, v SI pa je 0,162 EUR/kWh)¹, zemeljski plin pa je malo dražji od EU povprečja, vendar njegova cena zadnja štiri leta pada. Za razliko od prometnega sektorja, kjer je glavni problem pomanjkanje denarja, je denarja v energetiki v osnovi dovolj, samo pogosto se porablja neučinkovito in za nepremišljene investicije, TEŠ 6 je krovni dokaz.

Sistemske probleme slovenske elektroenergetike pa so seveda viri električne energije, precejšnja odvisnost od tujine, energetska potratnost in izpolnjevanje okoljskih ciljev pri zmanjševanju toplogrednih plinov. V Sloveniji smo leta 2017 26 % električne energije proizvedli v termoelektrarnah in toplarnah, 22,7 % v Nuklearni elektrarni Krško, 16,6 % v hidroelektrarnah, 1,2 v sončnih elektrarnah in 0,03 % v vetrnih elektrarnah, 33,4 % potrebne energije pa smo uvozili.

Vlada je sicer pred kratkim sprejela Energetski koncept, ki ga že obravnava Državni zbor, vendar pa pomanjkljivo odgovarja na ključna vprašanja razvoja energetike, predvsem na tista povezana z zagotavljanjem trajnostnih virov energije in izpolnjevanjem zavez pri zmanjševanju toplogrednih plinov. Poleg navedenega je celo protizakonit, ker je v nasprotju z Energetskim zakonom. Okoljske zaveze lahko sicer močno vplivajo na obratovanje v veliki meri nasedle investicije v TEŠ 6, saj bo vse večje stroške proizvodnje nemogoče prenašati na potrošnike. Glavna dolgoročna vprašanja energetike so v vsakem primeru povezana z še intenzivnejšim izkoriščanjem hidro energije, reševanjem nasedle investicije v TEŠ 6 in vprašanjem širitve Nuklearne elektrarne Krško z drugim blokom. Vsem tem vprašanjem se trenutne politične elite izmikajo.

Kaj hočemo?

- Zagotoviti dolgoročno stabilno oskrbo z elektriko.
- Zmanjšati odvisnost Slovenije od uvoza energije.
- Pri gradnji energetskih objektov v največji možni meri upoštevati trajnostne standarde.
- Najti jasne rešitve, odgovore za način delovanja nasedle investicije v TEŠ 6.
- Jasno definirati, kje so meje povečevanja obstoječih kapacitet hidroelektrarn in možne lokacije, reke novih.
- Urediti skladiščenje radioaktivnih odpadkov iz NEK, ki je zaradi nespoštovanja obvez Hrvaške še vedno le začasno.
- Pridobiti jasne odgovore, kateri strateški viri bodo v prihodnosti ekonomsko in trajnostno vzdržni.
- Odstraniti birokratske ovire za postavljanje vetrnih in sončnih elektrarn.

Kaj bomo naredili?

1. Takoj bomo pristopili k oblikovanju sodobnega, trajnostnega energetskega koncepta, ki mora podati strokovne temelje za strateške energetske investicije.
2. Sprejeli bomo spodbude za gradnjo malih hidroelektrarn.
3. Sprejeli bomo zakonodajo, ki bo omogočila postavljanje vetrnih elektrarn brez pretiranih, neživiljenjskih pogojev.
4. Zavzeli se bomo za ohranitev rek Mure in Soče brez novih energetskih objektov.
5. Pospešili bomo energetske obnovo javnih in zasebnih objektov.
6. Podprli programe za sofinanciranje t. i. energetske neodvisnih objektov.
7. Pospešili bomo obnovo in povečanje energetskega potenciala na obstoječih HE na Dravi in Savi, predvsem z rekonstrukcijo opreme ter očiščenjem rečnih strug.
8. Podprli bomo pospešeno nadomeščanje daljnovodov s kablovodi, kar je strokovno in ekološko utemeljeno.

10. Turizem

“ Za dejanski prehod iz množičnega v kakovostni, trajnostni turizem! ”

Kje smo?

Slovenski turizem že nekaj let beleži odlične kvantitativne rezultate. Prihodi in nočitve rastejo s stopnjami 10 % na leto. Dejstvo je, da na povečano zanimanje za Slovenijo vpliva promocija Slovenije, vsaj deloma pa tudi aktualne regionalne in globalne varnostne razmere, kar bi nas moralo utrditi v prepričanju, kako pomembna je varnost države za njen razvoj. Nestabilnosti v Severni Afriki in Turčiji nedvomno vplivajo na turistične tokove, ne gre zanemariti tudi vpliva gospodarskih ciklov, dolgoročno pa tudi podnebnih sprememb.

Žal pa prihodki iz turizma ne sledijo visokim indeksom rasti prihoda nočitev, kar kaže na problem razmeroma nizke dodane vrednosti v slovenskem turizmu, kar bo glavni izziv razvoja te panoge v prihodnosti. Turizem je tudi panoga, ki je integralno povezana z vsemi drugimi elementi družbenega razvoja, stanjem okolja, infrastrukture, izobraženostjo kadrov ... Slovenija se na tem področju sooča s precejšnjimi problemi, ki se pogosto skrivajo za odmevnimi številkami rasti števila turistov. Slovenija ima izredno malo direktnih letalskih povezav s ključnimi trgi slovenskega turizma, ima slabo in zastarelo železniško infrastrukturo, slabe cestne povezave od avtocest do nekaterih najpomembnejših turističnih središč, nenazadnje tudi neprijazen vinjetni sistem za obiskovalce in turiste. Poleg tega je za Slovenijo značilno drobljenje ponudbe, nesodelovanje turističnih ponudnikov in nepovezana turistična ponudba, ni zanemarljivo tudi pomanjkanje kakovostnih, izobraženih in motiviranih kadrov v gostinstvu in turizmu, kar je tudi posledica podcenjenosti teh poklicev.

Izpostaviti je potrebno tudi probleme večjih turističnih sistemov, ki so posledica ponesrečenih privatizacijskih procesov v teh podjetjih, zaradi česar imajo lastniki turističnih podjetij velike težave s pridobivanjem razvojnega kapitala. Omejena finančna sredstva so glede na pomen, ki ga ima za slovensko gospodarstvo turizem, v osnovi problem tako na naložbenem, razvojnem in promocijskem področju.

Kaj hočemo?

- Dvigniti dodano vrednost slovenskega turizma z razvojem celotne podporne infrastrukture.
- Omejevati množični turizem, ki ima negativne učinke in posledice na okolje ter na odnos lokalnega prebivalstva.
- Integrirati turistično strategijo v druge sektorske strategije, kjer se te strateško dotikajo.
- Izboljšati celovito promocijo destinacije Slovenija.
- Spodbujati destinacijski management, ki omogoča maksimiziranje prihodkov iz turizma.
- Izboljšati letalske povezave Slovenije s ključnimi trgi.
- Izboljšati kakovost turistične infrastrukture.
- Bolje izkoristiti potencial in prihodke iz igralniške dejavnosti
- Spodbujati nove produkte, ki so povezani s čistim okoljem, zdravjem, kulturo in kulinariko.

Kaj bomo naredili?

1. Zagotovili konsistentno uporabo blagovne znamke I Feel Slovenia in barvnih konstant na vseh področjih, ki lahko pripomorejo k dvigu prepoznavnosti države (vladne institucije, šport, kultura, gospodarstvo...)
2. Razdelili pristojnosti za promocijo znamke I Feel Slovenia med Urad republike Slovenije za komuniciranje (UKOM) in Slovensko turistično organizacijo (STO).
3. Operacionalizirali sprejeto strategijo razvoja turizma pri izpolnjevanju ciljev.
4. Spodbujali nadaljnji razvoj turističnih destinacij (regionalne turistične organizacije, lokalne turistične organizacije, turistična društva) z različnimi spodbudami na državni ravni.
5. Podpirali obstoječe izobraževalne inštitucije na področju turizma in spodbujali ustanovitev novih, te morajo dvigniti usposobljenost zaposlenih v gostinstvu in turizmu ter spodbuditi inovativnost pri nadgradnji in razvoju turističnih proizvodov z visoko dodano vrednostjo.
6. Sistemsko, tudi z evropskimi sredstvi, spodbujali naložbe v zeleno turistično infrastrukturo v širšem smislu.
7. Spodbujali razvoj turistične ponudbe, ki bo za turiste zanimiva tudi zunaj glavne turistične sezone in tako vpliva na desezonalizacijo in stalen obisk turističnih destinacij.
8. V okviru projektne pisarne v kabinetu predsednika vlade bomo ustanovili programsko ekipo, ki bo skrbela za usklajevanje in sodelovanje na medministrski ravni zaradi čim boljšega izkoristka vseh politik in finančnih instrumentov RS ter EU pri razvoju trajnostnega turizma.
9. Sprejeli novo strategijo razvoja igralništva, ki bo zagotovila integracijo igralniških kapacitet v turistične storitve, koncentracijo igralniških storitev na turističnih območjih, ukinitvev igralnih salonov, ki so primarno namenjeni lokalnemu prebivalstvu in s tem minimizirali negativne vplive igralništva.
10. Na podlagi nove strategije razvoja igralništva bomo pripravili sodoben Zakon o igrah na srečo.
11. Oblikovali kampanjo za dvig spoštovanja zaposlenih v gostinstvu in turizmu.

11. Kmetijstvo

“ Za kmetijsko politiko v interesu državljanov in ne ozkih lobijev ”

Kje smo?

Kar se tiče učinkovitosti in konkurenčnosti kmetijstva, se kmetijska pridelava ohranja, vendar ne glede na pomemben prispevek v podporah države (350 mio EUR sredstev, večinoma EU sredstva), ima slovensko kmetijstvo še zmeraj precejšnje strukturne deficite. Ostaja uvozna odvisnost, prodaja surovin v tujino in predelanih proizvodov na slovenski trg, kar je rezultat slabše učinkovitost agroživilske verige. Slovensko kmetijstvo zaostaja v tehnološki razvosti in storilnosti kmetijstva, predvsem pa je slabše povezano (horizontalno in vertikalno) in organizirano.

Glede okoljskega stanja in zagotavljanja javnih dobrin se zaradi visokih javnih vlaganj v kmetijstvo in podeželje v javnosti pričakuje, da bo kmetijstvo zagotavljalo javne dobrine povezane s kmetijstvom: varno in kakovostno hrano, varstvo voda in tal ter ohranitev biotske pestrosti. Dejanski učinek kmetijstva na okolje v Sloveniji ni dovolj natančno izmerjen, nekateri indikatorji kažejo na manjšo rabo pesticidov in s tem manj negativni vpliv na vode in tla, drugi pa da biotska pestrost nazaduje tudi zaradi načinov kmetijske pridelave.

Slovenija je ohranila zelo razpršeno strukturo kmetijskih gospodarstev, kjer prevladujejo kmetije, in to predvsem manjše kmetije (do 20 ha). Te niso v ekonomsko zavidljivem položaju in mnoge nimajo razvojne perspektive. V zahodnem delu Slovenije je tako že veliko območij precej ali celo v celoti izpraznjenih, kar znižuje kvaliteto življenja in zmanjšuje življenjski prostor prebivalstva. Na gosto naseljenem podeželju vzhodne Slovenije pa se dogaja socialno razslojevanje.

Kmetijska politika je praktično v celoti definirana s pravili in sredstvi Evropske unije. Slovenija je po pristopu uspešno prenesla model Skupne kmetijske politike (SKP) in uspeva razdeljevati sredstva, vendar je vprašljivo, kaj s temi sredstvi dosegamo, kakšen je vpliv politike. Kmetijska politika se ustvarja in izvaja v ozkem krogu interesnih organizacij in ni strateško naravnana. Priložnost prinašajo spremembe SKP, ki zahtevajo, da države članice pripravijo strateške načrte, ki bodo odlikavali nacionalne potrebe in prioritete ter prilagajali ukrepe dejanskim razmeram.

Kaj hočemo?

- Kmetijsko politiko je potrebno oblikovati v interesu državljanov Republike Slovenije in ne ozkih interesov lobističnih kmečkih interesnih predstavnikov.
- Politika mora biti rezultatsko naravnana in usmerjena v zagotavljanje trajnostnega koncepta kmetijstva, ki uravnoteženo prispeva h ekonomskim, okoljskim in socialnim dimenzijam kmetijstva.
- Krepitev verig vrednosti hrane, ki zagotavljajo delovna mesta v slovenskem agroživilstvu (vsi člani od kmetov do trgovine) in dodano vrednost.
- Oblikovanje odpornega in konkurenčnega kmetijstva, ki temelji na različnih oblikah kmetijskih gospodarstev z različnimi funkcijami in nalogami.
- Zeleno kmetijstvo, ki temelji na krožnem gospodarstvu, varovanju naravnih virov, ki to tudi trži in dosega dodano vrednost.
- Na novo odkrito in podprto podeželje, s kvaliteto življenja za podeželsko prebivalstvo in vključujočim razvojem marginalnih skupin (starejši, mladina, ženske).
- Znanje in inovacije na vseh treh področjih trajnostnega razvoja, posebej s krepitvijo institucionalnega okvirja, kreativnosti posameznikov in podjetništvom.
- Preglednost ukrepov, za ločitev socialne in dejanske kmetijske politike!

Kaj bomo naredili?

1. V skladu z zahtevami EU bomo oblikovali nov strateški načrt slovenskega kmetijstva, ki bo na novo opredelil potrebe in specifične cilje kmetijske politike ter korenito spremenil mehanizme podpor in regulacije kmetijstva.
2. Prioriteta delovanja bodo fokusirani ukrepi, ki prinašajo rezultate na vseh treh področjih kmetijstva in razvoja podeželja.
3. Ekonomski ukrepi (neposredna plačila) bodo zagotavljali pravično porazdelitev podpor v smeri plačil za ljudi in ne za hektarje ter zgodovinske pravice.
4. Z okoljskimi ukrepi bomo dejansko prispevali k izboljšanju stanja voda, tal in biodiverzitete.
5. Posebno skrb bomo namenili ukrepom za dvig kakovosti življenja na podeželju.
6. Oblikovali bomo ukrepe, ki so nujni za prilagajanje podnebnim spremembam (npr. namakanje, pri čemer dosedanje samooklicane poslovno-kmečke elite niso naredile praktično nič)

12. Zdravje

“ Za zdravstvo, ki se osredotoča na pacienta! ”

Kje smo?

Čeprav politika v zdravstvenem sistemu ni dobrodošla, mora ravno ta, oziroma v njenem imenu vlada, ministrstva in državni zbor, zagotoviti ter poskrbeti za dostopen, varen, strokoven, učinkovit in pošten javni sistem zdravstva na vseh ravneh (osebni/družinski zdravniki, ambulate na primarni ravni, specialistične ambulate, urgentni centri, klinike, lokalne in regijske bolnišnice, negovalne in paliativne bolnišnice, univerzitetni klinična centra).

Prav tako mora država zagotoviti solidaren, vzajemen, vzdržen, optimalen in pošten način financiranja vseh javnih zdravstvenih storitev, ki bodo nudene državljanom v osnovnem paketu iz obveznega in dopolnilnega zavarovanja. Način zbiranja denarja se mora postopoma optimizirati glede na potrebe in zmožnosti, saj radikalna ali napačna sprememba le-tega, lahko v tem trenutku povzroči kolaps sistema, ki ga je treba začeti urejati na izvedbeni strani, kjer imamo popolno odsotnost nadzora in obvladovanja sistema.

Zdravje državljanov je pogoj za uspešno državo. Žal se trenutne politične elite tega ne zavedajo, zato so zdravstveni sistem v zadnjih letih, desetletjih, spremenile v enega najbolj koruptivnih in neučinkovitih sistemov. Ključni problemi so:

- Nerazumevanje in nepoznavanje resničnega stanja v zdravstvenem sistemu, odsotnost verodostojnih podatkov in informacij ter slabo sledljivi procesi in netransparentna poraba finančnih in drugih virov;
- Zastarela in pomanjkljiva zakonodaja, ki se ne izvaja oziroma se jo zlorablja (korupcija, kadrovanje);
- Neustrezna organizacija in izvajanje zdravstvenih storitev na nivoju države zaradi odsotnosti kriterijev, meril in standardov – omrežja izvajalcev ter premajhna odgovornost vodenja in upravljanja;
- Dolge čakalne vrste, nedostopnost zdravstvenih storitev, nedopustne čakalne dobe in neenakosti v obravnavi, za kar niso krive zasebne zavarovalnice, ampak izvajalci "državnega" sistema zdravstva;
- Obseg finančnih sredstev, ki jih zbere ZZSZ iz obveznega zdravstvenega zavarovanja in zavarovalnice iz dopolnilnega zdravstvenega zavarovanja v višini cca 3,2 MLRD € se v veliki večini porabi za plače in stroške dela (60% – 70%), ki so premalo optimalno razdeljeni, saj niso odraz rezultatov dela, za stroške poslovanja (elektrika, vzdrževanje,...) javnih zdravstvenih zavodov se porabi cca 20% in le 10% do 20% je neposredno povezanih stroškov (zdravila, zdravstveni material, oprema, ...) z bolniki in zdravljenjem;
- Zastarel in neustrezen način obračunavanja zdravstvenih storitev, ki ne temelji na resničnih stroških povezanih z dejansko porabo na bolnika ter odsotnost aktivnega plačnika, ki bi skrbel za kakovostno izvajanje zdravstvenih storitev (cenovni model je star že več kot 20 let);
- Zanemarjena vloga primarnega zdravstva, družinskih zdravnikov in preventive ter slabo medsebojno sodelovanje sekundarne ravni oziroma odnos bolnišničnih in kliničnih zdravnikov z družinskimi;
- Odsotnost sistemske ureditve zdravstvenih storitev na vseh ravneh in nestimulativno delovno okolje.

Kaj hočemo?

- Vzpostavitev zdravstvenega sistema, ki bo temeljil na transparentnosti, sledljivosti, varnosti, učinkovitosti in ekonomski vzdržnosti;
- Dobro, jasno in sodobno zdravstveno zakonodajo, ki bo omogočala kakovostne, dostopne in učinkovite zdravstvene storitve;
- Sodobno organizacijo sistema izvajanja zdravstvenih storitev na nivoju celotne države z jasnimi kriteriji, merili in standardi za vse izvajalce ter visoka stopnja odgovornosti vodenja in upravljanja;
- Odpravo nedopustnih čakalnih vrst in dob ter neenakosti v obravnavi, zagotovitev dostopnosti zdravstvenih storitev znotraj strokovnih normativov;
- Vzpostavitev javnega zdravstvenega sistema, v katerega se bodo enakopravno vključevali vsi izvajalci zdravstvenih storitev, ki bodo izpolnjevali postavljene ter nadzirane pogoje in merila;
- Vzpostavitev aktivnega plačnika zdravstvenih storitev vsakega zavarovanca/bolnika, ki bo deloval kot njegov agent/zaupnik ter skrbnik za kakovostno, prijazno, pošteno in učinkovito izvajanje zdravstvenih storitev v celotnem življenjskem obdobju in za vse primere;
- Pregleden in jasen sistem zbiranja in porabe denarja za izvajanje zdravstvenega varstva in oskrbe ter transparentnost (u)porabe finančnih in drugih virov (kadri, oprema, prostori, materiali,...);
- Stimulativno in inovativno delovno okolje na vseh ravneh ter večji poudarek na vlogi in odgovornosti primarnega zdravstva, družinskih zdravnikov in preventive.

Kaj bomo naredili?

1. Spremenili model in nosilce izvajalcev zdravstvenih storitev ter zdravstvenega zavarovanja;
2. Vzpostavili odgovornost vodstva za posodabljanje medicinske opreme in tehnologij ter vitko in učinkovito organizacijo sistema, za preprečevanje konfliktov interesov in implementacijo konkurenčne klavzule;
3. Vzpostavili celovito transparentnost, sledljivost in sistemskost varoval za zagotavljanje varnosti v zdravstvenem sistemu z aktivnimi nosilci (reorganizacija obstoječih agencij in uradov);
4. Zagotovili enakost v obravnavi, odpravo čakalnih vrst in čakalnih dob znotraj strokovnih normativov z jasnimi standardi, normativi, kriteriji in merili, ki jih bodo lahko državljani neposredno spremljali, odgovorni organi pa takoj ukrepali;
5. Vzpostavili sistem popolne odgovornosti vodenja in nadzora nad učinkovitostjo sistema v okviru strokovnih normativov z zagotovitvijo zdravstvenega trga in enakih pogojev za vse ponudnike javnih zdravstvenih storitev;
6. Vzpostavili sistem celovite transparentnosti (u)porabe finančnih in drugih virov z vzpostavitvijo konkurenčnosti zavarovalnic in aktivno vlogo pri zbiranju in plačevanju javnih zdravstvenih storitev;
7. Zagotovili pogoje za stimulativno in inovativno delovno okolje na vseh ravneh z bistvenim poudarkom in ustreznim financiranjem primarne ravni, preventive ter negovalne in paliativne oskrbe.

13. Šport in rekreacija

“ Za aktivno promocijo rekreacije in sistemsko ureditev financiranja profesionalnega športa! ”

Kje smo?

Šport in rekreacija sta v sodobni družbi temelja zdrave in uspešne družbe. Spodbujanje državljanov k rekreaciji dokazano pripomore k znižanju stroškov zdravstvenega sistema, šport na profesionalni ravni, spremljanje športa, nastopov športnikov pa je lahko tudi pomemben element socialne vključenosti in državljske zavesti.

Slovenski šport se kljub izrednim uspehom športnikov in športnic, posameznikov in posameznic ter različnih ekip, na institucionalno-organizacijski ravni nahaja v izredno globoki krizi. Del krivde leži v netransparentni organizaciji športa, ki temelji na zastareli in nepregledni društveni organiziranosti, čeprav je velik del aktivnosti teh društev po sami naravi povezan s profesionalno-poslovno dejavnostjo, ki je, vsaj na finančnem področju, primerljiva z delovanjem gospodarskih družb. Društvena organiziranost, ki v veliki meri temelji na zgrajenih osebno-poslovnih povezavah, ne omogoča preglednega financiranja razvoja športa in dovoljuje številne, namerne ali nenamerne, anomalije pri porabi denarja.

Drugi del problema je obseg razpoložljivih sredstev za financiranje športa. Po ekonomski krizi in prilagoditvi poslovnih strategij, ki vključujejo tudi sponzorske aktivnosti ključnih slovenskih podjetij, vedno večji del odgovornosti za stabilno financiranje športa pade na javna sredstva.

Kaj hočemo?

- Otrokom in mladini zagotoviti vsaj tri ure organizirane vadbe na teden na ravni šolskega sistema.
- Zagotoviti prehransko izobraževanje skozi praktično »potovanje« v pripravi hrane, ki zagotavlja pripravljenost telesa in duha. Vse to skupaj nam bo dalo bolj zmožno in zdravo prebivalstvo, ki bo z lahkoto reševalo vse nastale situacije v življenju.
- Posodabljanje infrastrukture in razvoja kadrov
- Doreči financiranje vrhunskih rezultatov-odličij na največjih tekmovanjih, pri čemer bodo ustrezno rangirani dosežki v individualnih športih in ekipah.
- Zagotoviti transparentno razdelitev javnih sredstev za šport
- Biti v pomoč športnikom, ki so poškodovani, in tistim, ki so bili najboljši, a se jim nikakor ne uspe vrniti na vrh..
- Preprečiti, da je vrhunski šport plen političnih elit.
- Povabiti športna društva, kot nosilce dejavnosti, da predstavijo akutne probleme.
- Ohraniti šport/športno vzgojo v sistemu šolanja in dodati ure športa v višjih razredih, srednjih šolah in na fakultetah.
- Zakonodajo prilagoditi tako, da bodo podjetja bolj stimulirana za podpiranje športa

Kaj bomo naredili?

1. Prilagodili zakonodajo na področju društev, ki so temelj športne organiziranosti v Sloveniji
2. Jasneje definirali odgovornost vodilnih v društvih, ki se ukvarjajo s športno dejavnostjo
3. Jasno razmejili financiranje profesionalnega športa in rekreativnih dejavnosti
4. Uvedli dodatne olajšave za financiranje športnih institucij s strani gospodarstva
5. Poskrbeli za sistemsko financiranje športa prek Fundacije za šport
6. Umestili šport in rekreacijo v šolske programe.

14. Izobraževanje

“ Za učne programe, znanje za prihodnost brez ideološke prtljage! ”

Kje smo?

Izobraženo prebivalstvo je ključna konkurenčna prednost posamezne države. Kar se Slovenije tiče, se v domačih in mednarodnih analizah pogosto izpostavlja kakovost in usposobljenost delovne sile. Problem je v tem, ker se to večinoma nanaša na delovno silo v sektorjih, ki se borijo s prenizko dodano vrednostjo. Slovenija nujno potrebuje premik, preskok od države, ki je znana po »pridnih« ljuđeh, do države, ki je znana po inovativnih, sposobnih ljuđeh. Na nekaterih področjih novih tehnologij se to sicer že dogaja, žal spontano, brez sistemskih podpor mladim.

Izobraževalni sistem bo potrebno iz nečesa, kar je samoumevno, prestaviti v območje jedra načrtovanja razvoja države. Namesto ukvarjanja s plačami, pogoji za delo učiteljev, profesorjev, se bo potrebno ukvarjati z vsebinami, od vrtcev do fakultet. V nasprotnem primeru nas bo čas povozil, druge države pa prehitete, sposobni domači kadri pa bodo še naprej uhajali v tujino.

Kaj hočemo?

Visoko šolstvo:

- Odpiranje visokošolskega prostora navzven (internacionalizacija, fleksibilnost sistema);
- Povezavo v trikotnik znanja (visoko šolstvo – znanost – gospodarstvo) – vzpostavitev podpornega okolja za ustvarjanje teh možnosti (projektne naloge, prehod kadrov, priznavanje znanj pridobljenih v projektne delu z gospodarstvom v okviru študija.....);
- Ponoven premislek o akreditacijskem sistemu (število programov, koncesije...) in sistemu ugotavljanja kakovosti (NAKVIS),
- Razmislek o razmerju med javnim in zasebnim (financiranje študijskih programov zasebnih ustanov iz javnih sredstev),
- Vzpostavitev podpornega okolja za profesionalni razvoj strokovnih delavcev (habilitacijski sistem.....)
- Implementacijo določil Resolucije o Nacionalnem programu visokega šolstva;
- Povečanje avtonomije univerzitetnega prostora ob hkratnem povečanju odgovornosti in mehanizmov notranje akademske samokontrole (vključno s transparentnostjo);
- Stimulativen zaposlitveni sistem – fleksibilna kombinacija pedagoškega, raziskovalnega in aplikativnega dela ob jasni definiciji javne službe in transparentnem določanju plačne politike na univerzah
- Skrb za mlade kadre, možnost angažiranja najboljših kadrov tudi iz tujine in izpopolnjevanje naših kadrov v tujini.

Znanost:

- Krepitev celotnega spektra raziskav, vključno s temeljnimi raziskavami, ki omogočajo dolgoročno mednarodno konkurenčnost znanosti;
- Vključevanje v povezave velikih mednarodnih infrastruktur (ESFRI) in aktivno sodelovanje v ključnih institucijah (npr. CERN, ESA...);
- Večjo odprtost pretoka idej, znanja med izobraževalnimi, raziskovalnimi institucijami in gospodarstvom (povezovanje šol, fakultet, raziskovalnih institucij ter okolja/gospodarstva)

- Učinkovito povezovanje v trikotniku znanja in vzpostavitev pogojev za prehod znanja in ljudi med raziskavami, visokim šolstvom in gospodarstvom;
- Prenova normativnega okvirja in implementacija Raziskovalne in inovacijske strategije Slovenije;
- Povezavo področja raziskav s tehnologijo in inovacijami – ponovni zagon samostojne tehnološke agencije (TIA);
- Jasna določitev vloge in statusa javnih raziskovalnih institutov (vprašanja povezana z določitvijo nalog in stabilnim financiranjem tistega dela instituta, ki opravlja naloge iz določene pristojnosti...)
- Povezovanje javnih raziskovalnih inštitutov in univerz v raziskovalnem in pedagoškem delu;
- Vzpostavitev mednarodno konkurenčnega in za posameznika stimulativnega okolja za raziskave;
- Vzpostavitev sistema financiranja sklopov večjih raziskav (centrov), ki jim je potrebno zagotoviti ustrezno dolgoročnost in stabilnost;
- Stabilnost proračunskih sredstev in postopni dvig le-teh do ravni določene v RISS.

Do-visokošolsko izobraževanje:

- Vzpostaviti okolje za vodenje in poslovanje vrtcev in šol, ki bo tem ustanovam zagotovilo možnost osredotočanja na probleme vzgojno-izobraževalnega dela (informatizacija vodenja in upravljanja šol, poenostavitev postopkov, učinkovitejša organizacija vodenja in upravljanja.....)
- Zagotoviti pogoje za profesionalni razvoj strokovnih delavcev (prenova sistema napredovanja, sistemski ukrepi – učiteljem vrniti orodja, ki zagotavljajo profesionalno avtonomijo strokovnih delavcev; sprememba sistema nadaljnega izobraževanja strokovnih delavcev),
- Skrb za kakovost vzgojno-izobraževalnega dela tako na področju dosežkov učencev/dijakov (doseganje primerljivih standardov znanja) kot tudi na področju vzgojnih nalog vrtcev in šol (zagotavljanje spodbudnega in varnega šolskega okolja, krepitev socialnih kompetenc otrok in mladih...).
- Preprečiti ukrepe, ki spodbujajo socialno razslojevanje (učbeniška politika, šolska prehrana, vključevanje ekskurzij, izletov, šol v naravi, preko vsake mere ...)
- V osnovni šoli zagotoviti, da bodo znanja, ki so potrebna za 21. Stoletje (drug tuj jezik) ter dejavnosti pomembne za zdravje (gibanje, šport) umeščene v obvezni del kurikuluma. Jasneje je potrebno opredeliti del programa, ki ga država zagotavlja poleg obveznega dela kurikuluma. Ta del programa ne sme predstavljati le varstva za otroke.
- Na vseh ravneh vzgojno-izobraževalnih programov je potrebno zagotoviti prostor za projektno delo (izvajanje konkretnih projektov- raziskovalnih, ustvarjalnih, kulturno umetniških....).
- Nujno rekonceptualizirati vključevanje otrok s posebnimi potrebami (premislek o vključevanju glede na programe, sprememba postopkov usmerjanja, oblike pomoči...).

Kaj bomo naredili?

1. Ker gre za ključen družbeni sistem, bomo v skladu z našimi usmeritvami zagotovili izobraževalni sistem, ki bo usmerjen v sodobno digitalno družbo v okviru četrte industrijske revolucije.
2. V okviru projektne pisarne v kabinetu predsednika vlade bomo oblikovali posebno področje izobraževanja, kot področja posebnega pomena za razvoj države.
3. Prilagodili programe za prehod trajnostno družbo.

15. Sociala

“ Za pomoč tistim, ki jo potrebujejo! ”

Kje smo?

Socialni sistem v Sloveniji je zelo kompleksen, zbirokratiziran in večini navadnih državljanov nerazumljiv. Zaradi vsega naštetega in dolgoletne političnega prisvajanja resorja se postavlja resen dvom v učinkovitost razdeljevanja razpoložljivih sredstev, kar zahteva resno analizo celotnega spektra različnih socialnih pomoči, zato je težko verodostojno opredeliti ukrepe in njihove finančne posledice. V vsakem primeru pa se zdi, da je trenutni sistem zasnovan tako, da je bolj prilagojen tistim, ki v njem delajo, kot tistim, ki bi morali dobiti pomoč na podlagi jasnih kriterijev.

Vsekakor pa lahko ugotovimo, da se kljub samohvali vodilnih v socialnem sistemu, pojavlja veliko število problemov, ki se ne rešujejo, oziroma se jih v okviru trenutnega sistema ne da rešiti:

- **MLADE DRUŽINE** se soočajo s hudo stanovanjsko problematiko (stanovanj praktično ni, najemnine so visoke, nakup novega stanovanja je za večino družin iluzija). Mladi prejemajo nizke dohodke; zaposlitve niso sklenjene za nedoločen čas, večinoma za določen čas ali čas projekta;
- **OTROCI:** šola je postala le izobraževalna ustanova, nič več vzgojna; hud problem je vrstniško nasilje v šolah; ta problem se pri nas ne rešuje, ker šole nimajo dobro usposobljenega kadra za to področje dela z mladimi;
- **VZGOJNI ZAVODI** ob sprejemu zahtevajo poleg soglasja staršev tudi soglasje otroka oziroma mladostnika; če so nameščeni v zavod so tam nameščeni le med tednom, ne pa tudi v drugem času npr. čez vikend, praznike ali počitnice; VZ se izogibajo otrok s težko vzgojno problematiko in otrok, ki imajo hudo družinsko problematiko; v naši državi nimamo kadra, ki bi delal na terenu z otrokom in/ali z družino;
- Vedno manj je kvalitetnih **REJNIŠKIH** družin, ki bi bile kos otrokom z vedenjskimi težavami, ki izvirajo iz družinske prikrasnosti in zlorab staršev;
- **SREDNJA GENERACIJA** je obremenjena s skrbjo za svoje otroke, delajo do poznega popoldneva, kar posledično povzroča malo družinskega življenja. Srednja generacija mora poleg skrbi za otroke, v primeru onemoglosti skrbeti še za svoje starše, kar predstavlja ob namestitvi v zavodsko varstvo še dodatno finančno breme.
- **STAREJŠI** se srečujejo z nizkimi pokojninami, predlog: če nekdo dela 40 let, bi njegova pokojnina morala pokriti osnovno domsko oskrbo.
- težave se pojavljajo tudi na področju skrbništva, ki ni ustrezno zakonsko urejeno. Nihče pač noče prevzeti skrbi za nekoga, samo za »hvala lepa«.
- Nujen bo pospešen razvoj različnih storitev v domačem okolju za starejše, onemogle, invalidne in druge osebe. Pomoč je potrebno usmeriti ljudem na njihove domove, npr. obiskovanje bolnikov po kapi na njihovem domu s strani fizioterapevtov, delovnih terapevtov, socialnih in drugih usposobljenih delavcev.
- **DOLGOTRAJNA OSKRBA BOLNIH IN OSTARELIH:** o tem se veliko govori, kaj bi bilo treba, naredi pa se nič! Še vedno je breme na družini oziroma sorodnikih. Investicij v ustrezne kapacitete tudi ni.
- Država se ne sooča s problemom dolgih čakalnih vrst za sprejem v domsko namestitev; naše prebivalstvo je ne le vedno starejše, ima tudi vedno več zdravstvenih in socialnih težav; npr. problem ljudi z demenco enormno narašča, le nekateri si lahko predstavljajo, kaj bo čez 10 let; pri nas se ne pristopa k strokovnim (dolgoročnim) rešitvam na področju demence; ti ljudje potrebujejo posebno obravnavo; oblikovati je potrebno tudi podporo za sorodnike teh ljudi.
- **UMIRAJOČI** so pozabljeni od sistema, prepuščeni sorodnikom, to je nesprejemljivo in kaže na nezrelost naše družbe.

- V naši državi je vedno več ljudi, ki prihajajo iz drugih kulturnih sredin; ne znajo našega jezika in mi ne poznamo njihovega jezika, komunikacija je popolnoma onemogočena; tudi položaj posameznika je drugačen pri njih, kot pri nas; ne poznamo dovolj njihove kulture, njihovih navad.
- Soočamo se z vedno manj funkcionalnimi družinami, ki npr. ne znajo poskrbeti za svoje otroke; pri vzgoji zadostujejo zelo minimalni kriteriji. Za delo s tako problematiko bi potrebovali strokovna specifična znanja npr. kliničnih psihologov, psihiatrov, psihoterapija sploh ni urejena pri nas. Dejstvo je, da vedno več družin potrebuje kompleksnejšo obravnavo.
- Včasih so podjetja imela organizirana lastne socialne službe, ki so skrbele za zaposlene. Teh služb danes ni več! Zato je premalo informacij o podpornih mrežah za socialne težave posameznika. Takemu posamezniku so včasih v podjetju stali ob strani, ga spremljali in nudili vso podporo. Danes pa se ga po hitrem postopku znebijo in ga prepustijo životarjenju.
- Problematičen je hinavski odnos naše družbe do vseh odvisnosti. Nimamo nobene strategije, ni nobene preventive, ni strokovnih centrov za ustrezno podporo, informacije ipd..
- Socialni transferji so do skrajnosti zbirokratizirani, zapleteni in nehumani. Vloge so zapletene, strokovne delavce so obremenjuje z administrativnim delom, namesto da bi opravljali socialno delo neposredno z uporabniki na terenu.
- Socialna aktivacija bi morala udeležencu ponuditi izhod v smislu dela oziroma zaposlitve, ki je prilagojena njegovim zmožnostim. Ljudje so pogosto dolgotrajno brezposelni in potrebujejo najprej zaupanje in podporo o njihovi »potrebnosti« v družbi. Potrebno bi bilo oblikovati dobro prakso glede sodelovanja med različnimi akterji v družbi npr. zavodom za zaposlovanje, centrom za socialno delo, izvajalsko organizacijo, specifičnimi organizacijami (zaposlitvenimi centri, socialnimi podjetji, invalidskimi podjetji), zdravstvenimi službami in gospodarskimi subjekti. Ljudje bi radi tudi pri nas delali oziroma zaslužili denarno socialno pomoč s svojo aktivnostjo, tako kot npr. na Finskem.
- Socialni sistem ni pripravljen na generacijo potencialnih revežev, ki smo jih ustvarili z množičnim usmerjanjem ljudi v prisilne s. p.- je in podaljšano študentsko delo, kar bo povzročilo množico ljudi s podpovprečnimi pokojninami.

Kaj hočemo?

- Socialni sistem, ki bo dejansko skrbel za tiste, ki so pomoči potrebni.
- Učinkovito razdeljevanje razpoložljivih sredstev.
- Usposobljen sistem centrov za socialno delo.
- Preprečevanje zlorab javnih socialnih sredstev.
- Debirokratizacijo postopkov za pridobivanje socialnih pomoči.

Kaj bomo naredili?

1. Dosegli učinkovito razdeljevanje sredstev in optimizirali organizacijo socialnega sistema.
2. Pomoč bodo dobili tisti, ki jo potrebujejo.

16. Varnost

“ Za ustrezno organizacijo in financiranje varnostnega sistema z omejevanjem pretiranih pooblastil represivnih organov! ”

Kje smo?

Varnost države je vrednota, ki se jo po navadi zavedamo šele, ko jo izgubimo. Varnost je osnovni predpogoj za razvoj gospodarstva. Varnost države je v sodobnem svetu večplastna: na eni strani gre za notranjo varnost državljanov, za spoštovanje zakonov, pravnega reda, po drugi strani gre za zunanjo varnost, kjer država s svojo varnostno strukturo skrbi za preprečevanje škodljivih dejanj drugih držav, organizacij, na tretji strani pa gre za varnost, ki je povezana z nevtralizacijo okoljskih vplivov, izrednih vremenskih in naravnih dogodkov, ki vplivajo na premoženje in zdravje državljanov. V sodobnem svetu je vedno pomembnejša tudi t. i. kibernetična varnost, ta se nanaša na zlorabe sodobnih tehnologij, ki vedno bolj posegajo v pore vsakega državljana in podjetja.

Statično gledano je Slovenija na vseh štirih ravneh varnosti v dobrem položaju. Videz pa nedvomno vara. Kar se tiče notranje varnosti, ki jo zagotavlja policija, smo šele v zadnjih letih naredili premik k izboljševanju opremljenosti. Policijo je v zadnjih letih zaznamovalo pomanjkanje oz. krčenje resursov (sredstev in ljudi), soočanje z naraščanjem kriminalitete ter drugih varnostnih izzivov (npr. migracije in terorizem). Slovenska policija se na vse to odziva reaktivno (kot npr. v času begunske problematike) ali pa poskuša varnostno problematiko reševati samo s povečevanjem števila ljudi. O strategiji obveščevalno vodene policijske dejavnosti se govori na Ministrstvu za notranje zadeve (MNZ) že od leta 2003, a do sedaj še ni bila dokončno implementirana. Glavni problemi v povezavi s tem so slabo poznavanje in razumevanje koncepta, premajhna angažiranost najvišjega vodstva slovenske policije pri implementaciji novega načina dela ter težave pri prehodu od zbiranja informacij do sistematičnega analiziranja zbranih informacij. Odsotnost kariernega sistema za delavce Policije omogoča negativno selekcijo, kar pomeni da pogosto na višja delovna mesta napredujejo manj uspešni in vodljivi kadri, pogosto pa tudi kadri, ki ne izpolnjujejo osnovnih pogojev za zasedbo delovnega mesta. Vse to pa se negativno odraža na delovanje policije, saj jo vodijo manj sposobni ljudje prav tako pa take razmere negativno vplivajo na motiviranost policistov.

Enako velja tudi za Slovensko obveščevalno varnostno agencijo, ki ji je potrebno zagotoviti ustrezna sredstva in uvesti pregleden sistem kadrovanja in napredovanja, kar je zaradi posebnosti dela še posebej pomembno.

Kar se tiče zunanje varnosti, ki jo posebej stanje v vojski, so razmere katastrofalne. Slovenska vojska je organizacijsko, kadrovsko, finančno podhranjena, nima ustrezne opreme, vse skupaj pomeni precejšnje neoperativnost sistema, v katerega ne vlagamo tako malo denarja, gledano kumulativno. Slovenska vojska se sooča s problemom zadrževanja kadrov (izgubimo po 1,5 vojaka na dan), zelo slabo komunicira z javnostjo (prisotno je t. i. »civiliziranje« vojaških tematik ali celo skrivanje dosežkov SV s strani medijev, kar meče slabo luč na vojsko v širši javnosti, nič učinkovitega ni bilo storjeno glede povečevanja zanimanja za vojsko), vojaško šolstvo je zaprto in premalo inovativno, ni v skladu z sodobnimi trendi in tehnologijami.

Glede zaščite in reševanja, ki predstavlja tretji steber varnosti ima Slovenija srečo zaradi izredno dobre prostovoljne mreže organizacij, predvsem gasilcev. Ampak tudi mreža je potrebna organizacijske nadgradnje in dodatnih investicij v opremo in izobraževanje.

Ključni izzivi na področju varnosti in notranjih zadev bodo:

- migracije (tako zakonite kot nezakonite) in upravljanje mej ter varnostno preverjanje migrantov; potrebno je ločiti med zakonitimi migracijami tujcev, ki so v postopku urejanja statusa v RS in spadajo v delokrog upravnega dela ministrstva ter nezakonitimi migracijami, kar je v pristojnosti policije. Preverjanje migrantov je mišljeno predvsem za tiste migrante, ki so v Sloveniji nastanjeni v okviru premestitve in preselitve, kjer dejansko obstaja možnost njihovega predhodnega preverjanja)
- azilna politika in politika priseljevanja;
- civilna zaščita (pristojnost MORS) ter boj proti hudemu in organiziranemu kriminalu ter terorizmu;
- vprašanja v zvezi s schengenskim območjem;
- varovanje za državo pomembnih objektov (kritična infrastruktura);
- boj proti kibernetiski kriminaliteti in nasilni kriminaliteti, zlasti s preprečevanjem nezakonitega trgovanja z orožjem, trgovine z ljudmi in spolnega izkoriščanja otrok;
- spremljanje, izvajanje analiz, priprava zakonskih in podzakonskih predpisov s področja zasebnega varovanja, detektivske dejavnosti, občinskega redarstva in varnosti na smučiščih;
- sodelovanje pri sodnih pregonih, upravljanju meja, civilni zaščiti in ukrepanju ob naravnih nesrečah.

Kaj hočemo?

- Zagotoviti pogoje za delovanje varnostnega sistema v spremenjenih okvirih ogrožanja.
- Omogočiti prehod v pluralno policijsko delo po vzoru naprednih EU držav.
- Doseči, da vodstveni kader v slovenski policiji razume koncept novega pluralnega policijskega pristopa.
- Aktivno vključitev policijskega vodstva v projekt implementacije koncepta obveščevalno vodene policijske dejavnosti na vseh področjih policijskega dela.
- Izboljšati analitično funkcijo v slovenski policiji.
- Zagotoviti pozitivno kadrovske selekcije na vseh področjih varnostnih sistemov.
- Vrniti ugled SOVI z doseganjem najvišjih strokovnih standardov.
- Vrniti vojski ugled v družbi. Ugled SV ni samo stvar naše varnosti, ampak ugleda Slovenije.
- Imeti vrhunsko opremljene in vrhunsko izurjene vojake. Raje manj, vendar tiste odlične. SV si zasluži več vlaganj v vojaka tudi zato, ker smo se zavestno odrekli vojaškemu lovskemu letalstvu, ki je običajno najdražji del obrambnega proračuna.
- Izboljšati civilno-vojaške odnose.
- Imeti učinkovit, dobro opremljen sistem zaščite in reševanja.
- Vzpostaviti sistem kibernetike varnosti, ki bo zavaroval interese države, gospodarstva in državljanov.
- Zagotoviti varnostni sistem, ki bo sposoben odgovarjati na hibridna ogrožanja.

Kaj bomo naredili?

1. Zagotovili pogoje dela, opremo za policijo, SOVO, vojsko, sistem zaščite in reševanja.
2. Pri investicijah v opremo vojske in policije skrbeli za maksimalno uporabnost te opreme v namene zaščite in reševanja.
3. Sprejeli operativno strategijo kibernetike varnosti z opredeljenimi nevarnostmi in ukrepi.
4. Sprejeli Strategijo obveščevalno vodene policijske dejavnosti, ki temelji na urejenem sistemu zbiranja informacij, njihovem analiziranju in uporabi končnih izdelkov (obveščevalni izdelki oziroma obveščevalne informacije) pri sprejemanju odločitev glede najprimernejših ukrepov za vplivanje na varnostno okolje.
5. Izboljšali strateško analitiko v policiji: v okviru okrepitve analitične funkcije bi bilo treba velik poudarek nameniti strateški analitiki, ki predstavlja pomemben element strategije obveščevalno vodene policijske dejavnosti in katere osnovni namen je izdelava strateških (kriminalistično) obveščevalnih izdelkov za podporo sprejemanja odločitev odločevalcev pri dolgoročnem načrtovanju, razporejanju razpoložljivih sredstev in zagotavljanju pravočasnih opozoril glede varnostnih groženj.
6. Ustanovili službe za strateške študije na področju notranjih zadev: to bi pomenilo okrepitev strateške analitike znotraj MNZ (podobno kot na MZZ in MO). Služba bi imela pomembno vlogo tudi pri podpori sodelovanja Slovenije v okviru EU institucij na področju pravosodja in notranjih zadev, saj se danes prepogosto določena stališča oblikujejo ad hoc, brez prave strategije v ozadju.
7. Postavili karierni sistem v slovenski policiji: kadrovske vir je najpomembnejši kapital v Policiji in učinkovito ravnanje s kadri je ključ do uspešnega in učinkovitega izvajanja policijskih nalog v družbi. Sistem bi zagotovil delavcem policije enake pogoje in možnosti ob upoštevanju predpisanih pogojev za zasedbo posameznega delovnega mesta ter prispeval k samouresničevanju in osebni razvoju vsakega posameznika v organizaciji in hkrati upošteval potrebe organizacije.
8. Uredili status prostovoljnih in profesionalnih gasilcev, zagotovili sodobno opremo in plačilo, ki ustreza njihovi vlogi v družbi.

17. Zunanja politika in EU

“ Za Slovenijo v prvi evropski ligi! ”

Kje smo?

Zunanja politika Slovenije je z vstopom v Evropsko unijo (EU) in zvezo NATO izpolnila dotlej ključne cilje. Sledilo je obdobje tavanja in neuspešnega iskanja novih ciljev pa tudi novih zavezništov in regionalnih povezav. V zadnjem desetletju je zunanja politika pogosto odstopala od temeljnih načel, še bolj pogosto pa od varovanja temeljnih interesov države. Posledica so bile nedoslednosti v slovenski zunanji politiki, ki so državi opazno škodovali, ne samo politično ampak tudi materialno. Kljub članstvu v EU in NATO, ki bi morali biti prednost slovenske zunanje politike pri urejanju nasledstvenih vprašanj ter v odnosih s sosedi, je Slovenija v zunanjih odnosih utrpela nekaj hudih neuspehov.

Pri urejanju mejnega vprašanja s Hrvaško je bila storjena vrsta nepravilnosti, napak in strokovno nekorektnih ravnanj, ki so nazadnje ogrozile arbitražni sporazum in sam arbitražni postopek. Hrvaška je uspela vsiliti svojo tezo, da so nelegalno pridobljeni prisluhi arbitražnemu sodišču verodostojni, Slovenija pa ni uspela odvrniti z diplomatsko potezo, ki bi morala logično slediti, to pa je dokazovanje, da je bilo mednarodno sodišče v Haagu brez slehernega dvoma nelegalno prisluškivano, da je verodostojnost prepisov sporna in da na takšni podlagi ni mogoče sprožiti mednarodnih aktivnosti in izstopiti iz veljavnega mednarodnega sporazuma.

Pri reševanju vprašanja deviznih varčevalcev nekdanje SFRJ in v postopkih pred Evropskim sodiščem za človekove pravice (ESČP) Sloveniji ni uspelo obvarovati določil veljavnega nasledstvenega sporazuma, ki zadevajo devizne varčevalce, zaradi česar bodo dolgovi neke banke poplačani iz žepov državljanov Slovenije. Slovenija tudi ni storila dovolj, da bi banka LB v Zagrebu, ki je v 100 odstotni lasti države Slovenije, končno uspela izterjati za več kot milijardo evrov dolgov, ki jih hrvaška podjetja dolgujejo tej banki oz. državi Sloveniji.

Bilateralna diplomacija je kot steber sleherne nacionalne diplomacije zapostavljena tako kot še nikdar doslej, slovensko MZZ pa je edinstveno, ker sploh nima posebne organizacijske enote za bilateralne odnose. MZZ je prenormirano, bolj se ukvarja samo s sabo in lastnimi reorganizacijami kot pa s svojim osnovnim poslanstvom, proizvede se več novih birokratskih obrazcev kot pa vsebinskih analiz, projektov ali pobud. Zato je tudi nova strategija slovenske zunanje politike zgolj črka na papirju in sama sebi namen.

Iskanja in nihanja zunanje politike ob različnih pomembnih odločitvah so postala vse preveč pogosta in zdaj že neposredno škodujejo ugledu države. Spori glede notifikacije Avstrijske državne pogodbe (ADP), priznanja Palestine, spoštovanja sankcij do tretjih držav, nedosledna glasovanja v ZN v primeru pomembnih odločitev za človekove pravice in druga temeljna načela, vse to so področja, na katerih ni bila izkazana potrebna doslednost in še manj načelnost. Posledica so manjši ugled države v tujini, manjši vpliv slovenske diplomacije, nekoordinirano zastopanje nacionalnih interesov na tujem, hudi porazi v meddržavnih sporih in na mednarodnih sodiščih ter zdaj že nekaj let zapored tudi dejstvo, da smo med članicami EU država z najnižjo zunanje politično aktivnostjo in z najmanj pobudami. Tako nizko, kot je sedaj, ni bila slovenska zunanja politika še nikoli od osamosvojitve.

Kaj hočemo?

- Aktivnejši pristop do EU, skladen dejstvu, da je EU naša širša domovina in hkrati delovišče, na katerem se je potrebno vsakodnevno boriti za svoje interese, jih ščititi a tudi prilagajati, ko gre za skupne cilje.
- Dosledno spoštovanje zakona o zunanjih zadevah.
- Koordiniranost med vsemi dejavniki pri določanju zunanje politike ter rednejša in tesnejša povezava zunanjih ministrov z vodilnimi akterji v zunanji politiki.
- Postaviti temelje za uspešna pogajanja o VFO – Večletni finančni perspektivi, ki so bodo začela jeseni 2018.
- S partnerji v EU opredeliti manj birokratsko in potratno EU brez pretiranih privilegijev eurokratov.
- Postaviti nove, realne temelje za odnose s Hrvaško in drugih sosedov brez nepotrebnega hlinjenja prijateljskih odnosov.
- Zagotoviti simbolični preporod zunanje politike v dveh potezah – z notifikacijo ADP in s priznanjem Palestine.

Kaj bomo naredili?

1. Aktivno nastopali znotraj EU: vse dokler bo EU v zunanjih zadevah delovala na temelju soglasja vseh članic, toliko časa bo veljalo, da EU ni "nekaj drugega, kar nismo mi" in nekaj "kar je tam v Bruslju" ampak smo EU vse članice, tudi najmanjše med njimi. EU je, v dobrem in slabem, naša skupna usoda, h kateri želimo prispevati po najboljših močeh. Ta moč pa je v prvi vrsti uspešna, sposobna in učinkovita zunanja politika.
2. Zagotovili polno koordiniranost med vsemi dejavniki pri določanju zunanje politike in pa vodilno vlogo zunanjega ministrstva pri njenem izvajanju. To pa pomeni, da je zunanje ministrstvo seznanjeno z vsemi dejavnostmi dejavnikov na področju mednarodnih odnosov, se pravočasno seznanja z njihovimi aktivnostmi in od njih redno prejema pisna poročila. Vse to je že predpisano z zakonom, se pa ne izvaja dosledno, še toliko bolj takrat, ko predstojniki zunanjega ministrstva niso dovolj dosledni v svojih zahtevah po obveščeni in nuji koordiniranosti dejavnosti v zunanji politiki. Izkušnje kažejo, da je za več preglednosti in za boljšo koordiniranost zunanje politike in zaščito nacionalnih interesov potrebna rednejša in tesnejša povezava zunanjih ministrov z vodilnimi akterji v zunanji politiki, v prvi vrsti s Predsednikom države in Predsednikom vlade.
3. Notifikacija ADP: to je prej kot mednarodno pravno ali zunanje politično vprašanje stvar samospoštovanja in sporočila vsem, da je Slovenija naslednica vseh mednarodnih pogodb prejšnje države. Zato so slovenske meje nedotakljive in zato je status Slovenije kot legalne in legitimne naslednice SFRJ v celoti nesporen.
4. Priznanje Palestine: to je vprašanje načelnosti Slovenije kot države, ki je sama nastala na neodtujljivi pravici narodov do samoodločbe in to pravico priznava tudi drugim narodom. Priznanje Palestine iz povsem načelnih razlogov pomeni simbolno gesto in ni uperjeno zoper nikogar, je majhen prispevek na poti do miru in s tem tudi podpora Izraelu pri mirovni prizadevanjih ter poziv obema stranema in sploh vsem k iskanju sprejemljive kompromisne rešitve in k medsebojnemu priznanju, ob upoštevanju varnostnih, gospodarskih in političnih razmer.

18. Okolje in podnebne spremembe

“ Za zdravo, čisto okolje, ki je je podlaga našega obstoja in razvoja! ”

Kje smo?

Vladna politika na področju okolja, podnebnih sprememb in trajnostnega razvoja je bila v preteklih letih odrinjena na rob z nizko prioriteto izvajanja v sklopu ostalih vladnih politik. Vlada ni pripravila dolgoročne strategije za trajnostni razvoj (strategije za prehod v ogljično nevtralno družbo, vključno s strategijo za podnebne spremembe) iz katere bi morale izhajati predpostavke za pripravo ostalih relevantnih strategij in politik Slovenije, kot so prometna, energetska, industrijska, kmetijska, in druge.

Vlada je v letu 2017 sicer pripravila strategijo - Vizijo Slovenije 2050 in Strategijo razvoja Slovenije 2030; ter v letu 2018 Energetski koncept Slovenije (strategijo do 2030 in vizijo do 2050) ter nekatere druge dokumente, ki pa so zelo neambiciozni, medsebojno neuskkljeni in nerealni ter pod kriteriji primerljivih dokumentov v drugih razvitih državah Evropske unije. Dokumenti se ne dopolnjujejo ali nadgrajujejo, med njimi ni zahtevane konsistentnosti in hierarhije in tudi zato so neprimerni, neučinkoviti ali nezadostni ter v veliki meri neizvedljivi v praksi.

Vlada ni pripravila ali dopolnila zakonodaje na področju okolja, da bi z njo ustrezno, učinkovito ter primerljivo z dobro normativno prakso v razvitih državah EU zagotovila izpolnjevanje načel visoke ravni varovanja okolja, narave, zraka in tal, kot tudi ne načel okoljske previdnosti, preprečevanja potencialnih nesreč ter negativnih posegov v okolje in naravo. To velja tudi za izdajanje okoljskih soglasij in dovoljenj za industrijske ter druge človeku in okolju potencialno nevarne objekte in naprave. Vlada ni pripravila učinkovite zakonodaje ter drugih predpisov in ukrepov za maksimalno zaščito prebivalcev, predvsem lokalnih prebivalcev, in za postavitev industrijskih objektov in naprav prioriteten izven naselij, dovolj daleč od ljudi in varovanih območij za živali in rastline. Slovenija ima dovolj drugih, nekmetijskih, negozdnih, zapuščenih industrijskih, obrtnih, ali okoljsko degradiranih območij, kamor tovrstna podjetja in naprave prioriteten sodijo. Če pa se že postavijo v naseljih, je to možno samo ob soglasju lokalnega prebivalstva in njihovih predstavnikov, seveda ob hkratni obvezni izpolnitvi vseh okoljskih, zdravstvenih, varnostnih, požarnih ter drugih predpisov in zahtev. Vlada hkrati ni poskrbela za nujno deregulacijo normativne ureditve; nasprotno, inflacija predpisov in njihova medsebojna nepreglednost se je še povečala.

Vlada ni pripravila programa in ukrepov za učinkovito zmanjšanje onesnaženosti zraka. Po podatkih Evropske agencije za okolje iz leta 2015 zaradi posledic, povezanih z onesnaževanjem zraka v Sloveniji prežgodaj umre povprečno 2200 ljudi letno. Agencija poudarja, da onesnaževanje zraka predstavlja največje posamično zdravstveno tveganje danes, še zlasti v mestih, ob glavnih prometnicah in blizu industrijskih virov. Onesnaževanje zraka in izredno slaba kakovost zraka, navaja Agencija, »dobesedno ubija«. Poročilo ocenjuje, da z zdravjem povezani stroški onesnaževanja zraka v Sloveniji dosegajo 1 milijardo EUR na leto. Neposredni gospodarski stroški zaradi onesnaževanja zraka pomenijo v Sloveniji več kot 500.000 izgubljenih delovnih dni na leto, in sicer zaradi boleznih in zdravljenja posledic.

Slovenija se želi uveljaviti kot zelena destinacija Evrope na način, da bodo izjemne naravne danosti, ohranjena narava in visoka biodiverziteteta, bogata vodnatost visoke kvalitete tisti nacionalni kapital, ki bo dolgoročno zagotavljal in ustvarjal nova delovna mesta z visoko dodano vrednostjo. V resnici pa se ta »zelena« namera ne odraža ne v temeljih razvojno ekonomske politike, zakonodajnega okvira in administrativne ureditve. Tako edinstven naravni kapital zaradi neustrezne ureditve vztrajno in počasi nepovratno izgublja na vrednosti.

Kaj hočemo?

- Poleg oblikovanja učinkovitega gospodarskega in socialnega razvoja hkrati bomo poskrbeli tudi za zdravo okolje, vključno s postopno normalizacijo podnebnih sprememb in intenzivnim prehodom v trajnostni razvoj. Ukrepe za prehod v trajnostni razvoj in ogljično nevtralno družbo bomo temeljili na realnih predpostavkah in na človeku in okolju prijaznem gospodarskem sistemu. Le-ta mora upoštevati, da so naravne dobrine (javno dobro, vir, vrednota) omejene in dragocene, in da je z njimi potrebno ravnati gospodarno in modro, da bi jih ohranili tudi za prihodnje generacije, tako v Sloveniji, Evropski uniji in na celotnem planetu.
- Vztrajali bomo, da bodo politike varstva okolja, podnebnih sprememb in prehoda v trajnostni razvoj sledile varovanju, ohranitvi in izboljšanju okolja; postopni vzpostavitvi normalnih podnebnih sprememb, in učinkoviti ter varni prilagoditvi nanje; pro-aktivnemu prehodu v trajnostni razvoj, tako za sedanjo kot prihodnje generacije. Politike morajo vsebovati predpise in ukrepe za njihovo maksimalno in učinkovito izvajanje, z elementi pravičnosti in solidarnosti, kar bo zagotovilo visoko raven varovanja, ohranitve in trajnostne graditve okolja, ob hkratni krepitvi kakovosti življenja in bivanja prebivalcev Slovenije in širše.
- Slovenija se mora v praksi in vsakodnevnem delovanju državnih organov ter vsakega posameznika soočiti s spoznanjem, da je naš razvoj, kot tudi naša samostojnost ter varna prihodnost odvisna od ohranitve zdravega in čistega naravnega okolja ter čim hitreje vzpostavitev trajnostnega razvoja.
- Prednostno moramo poskrbeti za zdrav zrak, vode, tla. Odpadke, proizvode in materiale pa moramo vključiti v sistem krožnega gospodarstva. Za normativno ureditev in spodbude mora poskrbeti vlada (država), izvajanje ustreznih ukrepov v praksi pa se vse bolj prenaša v samoiniciativno delovanje vsakega posameznika, vsakega podjetja in družbe kot celote. Pri tem bo potrebno mnogo večjo pozornost nameniti zaustavitvi negativnih trendov podnebnih sprememb z zmanjševanjem izpustov toplogrednih plinov ter z učinkovitim in pravočasnim prilagajanjem na negativne vplive ekstremnih vremenskih pojavov, suš, poplav, vročinskih valov.
- Učinkovita okoljska in podnebna politika mora biti vgrajena v vse ključne politike, od energetske, prometne, kmetijske, industrijske, turistične, zdravstvene, obrambne, zavarovalniške in drugih, z dobro prakso tako na državni kot lokalni ravni, ki bo primerljiva z razvitimi državami EU.
- Za normalno delovanje države je potrebno pripraviti (ali spremeniti ter dopolniti) vse relevantne vladne in hkrati podjetniške politike ter zagotoviti njihovo medsebojno usklajenost; njihovo hierarhijo pa podrediti izhodiščem strategije za trajnostni razvoj, vključno s strategijo za podnebne spremembe in strategijo za ogljično nevtralno družbo, ki jih je potrebno prioritarno pripraviti, lahko tudi v obliki enovitega dokumenta.
- Zavzeli se bomo za intenziviranje ukrepov na področju varovanja in bogatitve biotske raznovrstnosti, področju varovanja, zraka, voda, tal; gospodarnega oz. trajnostnega ravnanja z naravnimi dobrinami, itd. Skrb bo odločno povečala na področju varstva pred okoljskimi tveganji kot so: pospešeno odstranjevanje v preteklosti onesnaženih območij; smotrnejše upravljanje z vodami in s tem večja poplavna varnost, zmanjšanje škodljivih izpustov v okolje s poudarkom na zraku in onesnaževanju na področju (tranzitnega) prometa in ogrevanja (prispevek prebivalstva), varstvo pred hrupom v naravnem in urbanem okolju; biološka varnost; ustrezno ravnanje s kemikalijami; odpravljanje elektromagnetnih sevanj; ter pospešeno prilaganje na podnebne spremembe.

Kaj bomo naredili?

1. Pripravili nacionalne dolgoročne Strategije Slovenije za področje podnebnih sprememb 2050 (ki je lahko tudi sestavni del skupne Strategije za trajnostni razvoj za prehod v ogljično nevtralno družbo 2050), iz katere morajo izhajati obvezne predpostavke oz. izhodišča za pripravo, dopolnitev ali uskladitev drugih relevantnih politik in strategij kot: Prometne strategije 2050; Energetske strategije 2050, industrijske, kmetijske, zdravstvene strategije, in drugih. Priprava skupnih politik se prenese v centralni resor vlade, ministrstva oz. področni resorji pa vladne politike z ukrepi samo izvajajo, nadzirajo in poročajo.
2. Pripravili nacionalno dolgoročno strategijo za izboljšanje kakovosti zraka Slovenije, iz katere izhajajo programi in takojšnji ukrepi za izboljšanje kakovosti zraka mest in lokalnih skupnosti z močno onesnaženim zrakom (kot npr. sheme za omejitev dostopa vozil z visokimi izpusti CO₂, NO_x, prašnimi delci in drugimi onesnaževali v mesta ali naselja z visoko stopnjo onesnaženosti zraka, ki jih lahko dosežemo preko spodbud ali prepovedi v skladu z dobrimi praksami iz razvitih držav, itd.)
3. Prevetrili normativne ureditve za področje okolja v smislu časovnega skrajšanja postopkov ter števila okoljskih ter drugih dovoljenj in soglasij za posege v prostor ter za industrijske objekte in naprave, ki so potencialno nevarni za zdravje, okolje in naravo; in v smeri večje učinkovitosti ter ustrezne ravni varovanja okolja ter zdravja ljudi, živali in rastlin.
4. Takoj prepovedali uporabo plastičnih vrečk.

19. Kultura

“Za kulturo brez ideoloških predznakov, za ureditev nekoruptivnega, nepolitičnega javnega financiranja institucij in kulturnikov!”

Kje smo?

Pred vzpostavitvijo samostojne državnosti sta bila slovenski jezik in kultura dolga stoletja nosilca in ohranjevalca narodne identitete. Zaradi navedenega in pomembne vloge pri osamosvajanju države je kultura v javni zavesti pridobila status nesporne vrednote, ki je v svojem bistvu sublimna, nadzemska in nedotakljiva. Postavljena je bila na piedestal, vsakokratna kulturna politika pa si je prizadevala, da ohrani status quo. V času, ko je gospodarski sektor že pošteno zakorakal v tranzicijo, je bila nacionalna kultura še vedno prekrita z varovalnimi plašči, na katerih se je nabiralo vedno več prahu, ki je dušil nove ustvarjalne zamisli in nove modele upravljanja kulture. Prebujenje v čas realnosti je bilo zato za področje kulture še posebej boleče, saj kulturni ustvarjalci in producenti niso bili pripravljeni na popoln in hipni zasuk odnosa države, ki je v preteklem mandatu vrednote zamenjala s tržnimi vrednostmi, pohodila simbolne pomene kulture, kulturne ustvarjalce pa z nepremišljenimi potezami spravila na rob preživetja.

Po javno dostopnih podatkih Slovenija za kulturo namenja približno 0,7 % bruto družbenega proizvoda, kar jo uvršča na četrto mesto med evropskimi državami. Gre za nadpovprečne izdatke za kulturo, saj povprečje znaša 0,4 % bruto družbenega proizvoda. Glede na javno dostopne podatke je torej mogoče sklepati, da Slovenija, kot država, ki kulturo šteje za svoj konstitutiven del, za kulturo sicer ne namenja malo denarja, toda negativen trend zmanjševanja sredstev za kulturo je nedvomno zaskrbljujoč, hkrati pa je ob spremenjenih razmerah nedvomno mogoče opaziti pomanjkanje konstruktivnega dialoga z deležniki v kulturi in povečevanje birokratizacije in korupcijskih tveganj na področju razdeljevanja javnih sredstev, kar nedvomno vodi v vse večji prepad med kulturniki in državo.

Iz podatkov je mogoče sklepati, da je izjemno velik delež sredstev za kulturo namenjen plačam in socialnim prispevkom, precej manjši pa kulturni produkciji, kar je nedvomno zaskrbljujoče in potrebno celovite obravnave, ki bi morala nastajati v sodelovanju z vsemi vpletenimi v kulturi.

Kaj hočemo?

- Spodbujanje in varovanje raznolikosti kulturnih izrazov. Država naj zagotovi avtonomijo kulturnih ustvarjalcev, javnih zavodov, nevladnih organizacij, samozaposlenih v kulturi, strokovnih delavcev in producentov. Spodbuja naj kulturo tisočerih izrazov, brez estetskih, žanrskih, generacijskih ali drugih meja. Osrednji del turistične ponudbe Slovenije naj postane njena bogata kulturna dediščina in kulturna ponudba.
- Delujoč sistemski in finančni okvir na nacionalni in lokalnih ravneh za močno mrežo izvajalcev kulturnih programov v javnem interesu po celotnem slovenskem kulturnem ozemlju. Država in lokalne skupnosti naj zagotovijo delujoč sistemski in finančni okvir na nacionalni in lokalnih ravneh za zagotavljanje živahnega kulturnega utripa Slovenije. Podpirata naj raznolikost vrhunske umetniške in kulturne ponudbe, ne glede na formalni status njenih izvajalcev.
- Izboljšan dostop do kakovostnih kulturnih dobrin in pogojev za ustvarjanje. Kulturna politika mora zagotavljati kulturna žarišča po celotnem slovenskem kulturnem ozemlju. Slovenija naj postane živahna evropska kulturna prestolnica (s spoštovanjem do tradicije in z radovedno odprtostjo do sodobnih umetniških izrazov in praks).
- Ustvarjalci v središču prizadevanj kulturne politike. Izboljšanje socialnega in družbenega položaja kulturnih ustvarjalcev in izvajalcev kulturnih programov. Dosledno spoštovanje intelektualnih pravic.
- Svoboda medijskega prostora. Svoboda izražanja. Država mora zagotavljati avtonomijo novinarskega dela in spoštovanje pravice do javnega obveščanja in obveščenosti. Zagotavljati mora pestrost medijske krajine z vidika kulturne, umetniške, geografske in idejne raznolikosti ter raznovrstnosti žanrov oziroma namembnosti medijev. Zagotavljati mora tudi pluralno lastništvo medijev.
- Konstruktivnega dialog med vsemi vpletenimi, tako pri pripravi strateških dokumentov kot zakonodaje, je pripeljalo do situacije, da kulturni sektor iz omejenega vira prihodkov morda ne dobi tistega, kar je zanj najbolj potrebno, hkrati pa so viri, ki bi prihajali iz zasebnega sektorja v nezadostni meri davčno optimizirani.

Kaj bomo naredili?

1. Zagotovili spodbudno okolje za ohranjanje in razvoj umetnosti, kulturne dediščine in jezika s financiranjem kulture, ki se bo postopno povečeval proti priporočenemu deležu v EU (čez 2 % proračuna)
2. Podprli široke palete ustvarjanja na področju kulture ne glede na zvrstnost, ciljno občinstvo, estetski okus ali svetovni nazor.
3. Podpora vrhunskih umetniških in strokovnih rezultatov ne glede na pravni status izvajalcev.
4. Reformo javnih zavodov na področju kulture, ki bo zagotovila njihovo avtonomijo, obenem pa vzpostavila pogoje za njihovo programsko odličnost in stroškovno učinkovitost.
5. Izboljšali pogoje delovanja nevladnih organizacij in samozaposlenih na področju kulture.
6. Vlaganja v kulturno infrastrukturo.
7. Predlagali davčne olajšave za vlaganja v kulturo.
8. Sistemsko zagotovili dostopnosti kulturnih dobrin in kulturne infrastrukture po celotnem slovenskem ozemlju in širšem slovenskem kulturnem prostoru (tudi izven urbanih središč).
9. Širili dostopnosti vrhunske kulture na virtualni prostor z digitalizacijo kulturnih dobrin.
10. Odpravili administrativne ovire za izboljšanje položaja ustvarjalcev in izvajalcev kulturnih programov.
11. Vzpostavljali partnerstva za horizontalna prečenja kulture v vsa polja javnega življenja.
12. Zagotovili pravne okvire za svobodo medijskega prostora in dosledno upoštevanje pravnih norm
13. Spodbujali medijsko pismenost.

Glas mladih za Dobro državo!

Mladi - kolateralna škoda gospodarske krize

Gospodarska kriza je na slovenskem trgu dela pustila močan pečat, v letih od 2008 do 2013 se je število delovno aktivnega prebivalstva zmanjšalo za skoraj 90 tisoč. Najslabše so jo odnesli mladi. Medtem ko se je skupno število delovno aktivnih v letih od 2008 do 2013 zmanjšalo za devet odstotkov, se je med mladimi ta delež skrčil za kar 35 odstotkov. Strmo se je povečal vpis mladih v evidenco brezposelnih. Mnogo mladih svoj status rešuje s podaljševanjem šolanja ter fiktivnimi vpisi.

Študentsko suženjstvo

Študentsko delo je v Sloveniji, v primerjavi z nekaterimi ostalimi evropskimi državami, kjer študentskega dela kot takega sploh ne poznajo, zelo razširjeno. Študentsko delo za študente predstavlja dodaten dohodek, s katerim si lahko privoščijo študij, poravnajo stroške, prihranijo za prihodnost, ali denar uporabijo zgolj za bolj kakovostno življenje. Delodajalcem pa študentsko delo daje možnost za še večjo togost pri zaposlovanju mladih. Kot poseben primer slabe prakse so velika podjetja, ki si dovoljujejo, da na študentsko napotnico »zaposlijo« študenta za celo leto. Leta tako minevajo, dokler študent ne doseže 26. leta starosti, ko več ne more delati na napotnico in ostane brez službe oziroma brezposeln in »problem« družbe. Tukaj se postavlja vprašanje, kaj ni vsako delo, delo? Ne glede na to ali ga opravlja študent, mlada odrasla oseba ali starejša odrasla oseba. Poleg tega zaradi študentskega dela dobro zaslužijo študentski servisi, katerih lastniška struktura seže tudi do posameznikov v velikih podjetjih. V prihodnosti bi bilo vsekakor potrebno prevetriti pravno podlago za študentsko delo v smeri, da bi se le to opravljal neposredno preko delodajalca, ki bi s potencialnim delavcem sklenil pogodbo o zaposlitvi.

Projekt »osamosvajanje! – zagotavljanje stanovanj za mlado generacijo

Ključni problem mladih je namreč proces osamosvajanja. Mladi le stežka vstopijo na trg delovne sile, redko pridobijo redno in varno zaposlitev, s pomočjo katere bi rešili tudi svoje prvo bivanjsko vprašanje in si ustvarili lastno družino.

Delodajalci se izogibajo rednega zaposlovanja. Prepogosto mlade pustijo, da lebdijo v megli negotovosti, s podaljševanjem začasnih pogodb o zaposlitvi. Pogosto so mladi prisiljeni kupovati fiktivne statuse, da lahko delajo –vendar brez vseh delavskih pravic. Absurden primer takšne prakse je oglas za zaposlitev na študentskem servisu za polni delovni čas s pogojem - magistriraj določene strokovne smeri z izkušnjami – vendar nekdo, ki magistrira, nima več statusa. Torej mu ostane le fiktiven vpis. Pogosto se zahteva delo prek s.p.-ja, kjer se delodajalec izogne popolnoma vsem pravicam, ki jih je sicer dolžan zagotavljati redno zaposlenemu delavcu. Osnovna finančna stabilnost je pogoj za posojila, ki so za večino edina pot do lastne strehe nad glavo oz. drugih večjih življenjskih projektov, ki so v bistvu naložba za starost, ter v rodove zanamcev.

V takšnih razmerah je toliko bolj neugodno, da človek zbolí, se poškoduje. Absurd je, da si prenekateri 'ne morejo privoščiti', da zbolijo. Znanе so zgodbe o grozljivem stanju zdravstvenega sistema, ki požira milijone, ki se pojavijo na privatnih računih v tujini, medtem ko je vedno bolj zasidrana družbeno sprejeta realnost, da se na državo ni za zanesti, kadar zbolíš. Zdravstvo postaja storitev, ki ji vladajo pravila trga – koliko denarja, toliko glasbe. Takšno okolje pa mladi Dobre države odločno zavračamo, ker v svojem bistvu nismo takšni – med nami še obstaja empatija do vseh državljanov in utopična želja po blaginji. Enostavno ne sprejemamo apartheida revnih in bogatih.

Kot omenjeno pa je v procesu osamosvajanja mladih ključna ovira tudi stanovanjska problematika. Raziskave kažejo, da se mladi v Sloveniji čedalje pozneje odselijo od staršev. Lastniška nepremičnina je za sodobnega mladega Slovenca eden največjih življenjskih izzivov. Mladi si želimo možnost, da gradimo lastne nepremičnine brez zamudnih birokratskih ovir in fiktivnih stroškov. Želimo si pogoje, kjer streha nad glavo ne bo negotova skrita želja, temveč realnost za vsakega, ki je sposoben in voljan delati.

Stanje:

Po podatkih Eurostata za Slovenijo več kot štirideset odstotkov mladih v starosti od 25 do 34 let živi pri starših, kar je več od evropskega povprečja. Prav zato je mogoče trditi, da stanovanjska politika predstavlja enega temeljev državne politike glede vprašanja mladih. Trenutni mladi generaciji grozi, da bo živela slabše od svojih staršev. Po zadnji gospodarski krizi se je povečala brezposelnost med mladimi, ustvarjene zaposlitve pa so v velikem delu prekarne. In čeprav je posledica trenutne rekordne gospodarske rasti tudi obsežno zmanjšanje brezposelnosti, težko rečemo, da si mladi, tako tisti, ki so redno zaposleni, predvsem pa tisti s prekarnimi oblikami zaposlitve, lahko enostavno rešijo stanovanjsko vprašanje. Posledično to vpliva tudi na njihovo snovanje družine. Stanovanjski položaj mladih generacij je odvisen predvsem od položaja in zmožnosti njihovih staršev, tisti, ki nimajo materialnega zaledja pri starših, pa se morajo znajti sami.

Državna politika na stanovanjskem področju je vse od osamosvojitve težila k temu, da si državljani pridobijo lastniško stanovanje. V ustavi je bila dolžnost zagotavljanja stanovanj nadomeščena z obvezo omogočanja pridobitve stanovanja ob lastnem prizadevanju posameznika, posebnega systemskega vira za zagotavljanje stanovanj pa praktično ni bilo več. Najmemna stanovanja, ki so bila prej družbena, so se po Jazbinškovem zakonu privatizirala z znatnim popustom in Stanovanjski zakon iz leta 1991 je imetnike stanovanjske pravice razdelil v dve skupini. Tiste, ki so imeli srečo, da so bili najemniki teh stanovanj in so jih lahko odkupili po ugodnih cenah - cena stanovanja v središču Ljubljane po tem modelu je znašala cca. 16.200 mark, danes pa ta stanovanja na trgu dosegajo cene tudi prek 300.000 evrov - preostali pa te ugodnosti niso bili deležni. Že pri tem je bila storjena krivica, predvsem pa se je tako izgubil velik del najemnega fonda.

Slovenija se tako že leta 1994 od držav EU ni razlikovala po ravni komunalne opremljenosti stanovanj, pač pa je imela znatno nižjo stanovanjsko površino ter zelo nizko zastopanost najemnih stanovanj. To pomeni, da je imelo prebivalstvo v Sloveniji znatno slabše priložnosti za pridobitev kakovostno in cenovno primerne stanovanja.

Od vseh naseljenih stanovanj skupaj danes lastniška stanovanja predstavljajo 81,2 odstotka, najeta pa le 8,2. Na ministrstvu za okolje in prostor ocenjujejo, da se okoli četrtnina najemnih stanovanj oddaja nezakonito in za kratek čas, po drugi strani pa je kar 21 odstotkov stanovanjskega fonda praznega. Sedemdeset odstotkov stavb je starejših od trideset let, kar tretjina gospodinjstev pa živi v stanovanjih, ki imajo vsaj eno pomanjkljivost, kot je, denimo, puščajoča streha ali vlažne stene. Hkrati pa popis nepremičnin s strani geodetske uprave kaže, da je precej velik delež lastniških stanovanj v rokah tako imenovanih nepremičninskih baronov, katerih število stanovanjskih enot se meri v stotinah, tudi te pa vplivajo tako na trg najemniških stanovanj, kot tudi cene nepremičnin na trgu.

Ker je neprofitnih najemnih stanovanj veliko premalo, so mladi prepuščeni tržnemu najemu, ki pa je povsem neurejen in omogoča številne kršitve pravic najemnikov. To je pokazala raziskava, ki so jo med 1211 najemniki stanovanj, med katerimi je bila več kot polovica mlajših od 29 let, pri mladinski organizaciji opravili predlani: 95 odstotkom vprašanih so bile kršene pravice, ravnanje njihovih najemodajalcev pa je bilo nezakonito. Da se hkrati ves čas selijo iz enega najemniškega stanovanja v drugo, posojila za nakup pa si ne morejo privoščiti, je v raziskavi opozorila ena od najemnic v glavnem mestu.

Po podatkih ministrstva za okolje in prostor vsaj 6600 gospodinjstev trenutno čaka na neprofitno najemno stanovanje. Med vsemi najemnimi stanovanji pa je zgolj šest odstotkov namenjenih javnemu najemu. Javni stanovanjski sklad MOL, v glavnem mestu vsako leto zagotovi v povprečju 120 novih neprofitnih najemnih stanovanj, toda to ne pokrije potreb po dostopnejših stanovanjih. Na posamezen razpis se namreč prijavi več kot tri tisoč ljudi. Ob takšnem primanjkljaju in sedanjem tempu pridobivanja novih stanovanj nam bo stanovanjski problem uspelo urediti šele v tridesetih ali štiridesetih letih, kar generacije mladih dolgoročno postavlja v povsem neenakopraven položaj. V Sloveniji smo tako nedvomno bližje južnoevropskim familiarnim sistemom, v katerih se zadeve rešujejo v okviru družine, kot pa zahodnoevropskemu modelu, ki stanovanjsko problematiko rešuje na trgu ali s socialnimi programi države.

Cilji:

Z vlaganjem v neprofitni najem, stanovanjski dodatek, v razvoj zadružništva ali druge ukrepe v podporo iskalcem stanovanj bi država mnogo bolje in učinkoviteje opravljala svojo z ustavo določeno nalogo zagotavljanja možnosti za pridobitev ustreznega stanovanja. Stanovanjski sklad je od leta 2003 od različnih javnih institucij prejel več deset milijonov evrov, v zadnjih letih pa je opazen porast prihodkov iz bolj komercialno obarvanih dejavnosti. To samo po sebi ni problem, če bi sklad dosledno izpolnjeval pereče stanovanjske potrebe najbolj ranljivih skupin. Tako pa v oči bode dejstvo, da je povprečna cena stanovanja, ki so jo postavili pri javnem skladu za enega svojih nedavnih večjih projektov skoraj 3000 evrov na m². To nedvomno ne more prispevati k stabilizaciji cen na trgu, k čemur naj bi pripomogla učinkovita stanovanjska politika.

Skupine, ki zagovarjajo alternativne politike medtem ostajajo ujete v institucionalno kolesje. Iniciative, ki se že leta zavzemajo za model zadružništva in nastajajo po vsej državi, kaj dlje od idej za pilotne projekte niso prišle, saj ni vzpostavljene systemske podpore za tovrstne projekte, tako na ravni občin, države, kot tudi s strani bank. Prvi pilotni projekt naj bi v naslednjem letu pričeli graditi v MOL, kjer bi bilo mogoče zagotoviti okoli 30 zadružnih stanovanj, s čimer bi lahko nastanili od 80 do 100 ljudi. Namen projekta je predvsem to, da bi ga bilo mogoče posnemati in bo temelj za prihodnjo vzpostavitev sistema. Pogoja za to sta dva: zagotovljena finančna sredstva in dostop do zemljišč, ker je trenutno na voljo malo javnih parcel, ki bi bile zanimive in ugodne. Vsekakor bo treba rešiti zemljiško vprašanje, če želimo regulirati sistem stanovanjske gradnje po vsej državi. Aktivna zemljiška politika ni samo predpogoj za stanovanjske zadruge, temveč tudi na splošno za javno neprofitno gradnjo oziroma za cenovno dostopnejši tržni sistem. Stanovanjska politika se mora odzivati tudi na novo družbeno realnost. Vse večja družbena mobilnost je posledica selitev zaradi dela pa tudi ločitev ali razdeljenih družin, prav zato politika, ki spodbuja samolastništvo izgublja korak s časom.

Ukrepi:

Ocena stanja in ciljev na državni ravni kaže, da bi bilo za stanovanjsko problematiko nujno treba zagotoviti trajne finančne vire predvsem za povečevanje števila javnih najemnih stanovanj, z ustrežno davčno in zemljiško politiko pa regulirati anomalije, kot so številna prazna stanovanja in nepozidana zemljišča.

O stanovanjskih zadrugah, povečanju javnega najemnega fonda, javni službi za najemniško upravljanje in celoviti prenovi stanovanjskih sosesk med drugim govori resolucija o nacionalnem stanovanjskem programu, ki jo je leta 2015 potrdil državni zbor, sicer pa je nastala z večletno zamudo. Resolucije pomenijo neko načelno raven urejanja družbenih odnosov, toda če niso podprte z ustreznimi instrumenti, v tem primeru finančnimi, so to zgolj načelne usmeritve. Sam izplen resolucije o stanovanjskem programu je tako glede na dejstvo, da v njej ni zagotovljenih finančnih instrumentov, zelo vprašljiv.

Kar podraži stanovanja, so nedvomno draga zemljišča. Že v okviru obstoječe zakonodaje imajo občine predkupno pravico do nepozidanih zemljišč, hkrati pa imajo na voljo tudi mehanizem spremembe namembnosti in vlaganja v infrastrukturo, da bi pospešile gradnjo. V državah z učinkovito stanovanjsko politiko občine s tovrstnimi mehanizmi ne vplivajo zgolj na javne investicije v stanovanja, temveč tudi na zasebne investitorje. Občine pogosto investitorjem ponujajo zemljišča pod ugodnejšimi pogoji, če ti vsaj polovico zgrajenih stanovanj namenijo socialni gradnji. Nepozidana zemljišča, ki so v lasti zasebnikov, pa pri nas niso podvržena spodbudam za gradnjo, saj taksa na neizrabljena stavbna zemljišča znaša zgolj 0,3 evre na m². Tovrstni ukrepi so torej predpogoj za spremembe na področju stanovanjske gradnje tako v javnem kot zasebnem sektorju.

In če zahodnoevropske države za izvajanje ukrepov, kot so gradnja neprofitnih stanovanj in ugodnejša posojila, v povprečju namenijo približno odstotek svojega proračuna, Slovenija za reševanje stanovanjske problematike nameni le 0,04 odstotka. To je zanemarljiva vsota in s tako minimalnim denarjem je nemogoče karkoli regulirati. V sodobnih družbah je država še vedno tista, ki oblikuje razvojne procese ter raziskovalno politiko na stanovanjskem področju, deluje nadzorno in usmerjevalno, toda za to potrebuje vire.

Korupcija – rak družbe, sovražnik mladih

Kako reševati omenjene probleme? Mladi Dobre države verjamemo, da se lahko 'zdravljenje' bolezni začne šele, ko izrežemo 'tumor', ki je v tem primeru korupcija v naši državi. Treba je presekati lovke kapitala, da bodo institucije začele ponovno služiti državljanom, ne pa kapitalu. Dejansko reševanje posameznih problematik je še najmanjša ovira, ko je sredstev dovolj in ne odtekajo. Trenutno država služi predvsem ozki eliti, ki pa se bo branila z vsemi štirimi, da pridobljene ugodnosti obdrži. Čas je, da si državljanji ugrabljeno državo vzamemo nazaj.

Varnost države je varnost tudi za mlade

Mladi Dobre države opozarjamo tudi na stanje v slovenski vojski in policiji. Med pričakovanji mladih in potrebah vojske v kategoriji poklicnih vojakov ter na področju rodov in služb obstaja globok prepad. Morda še pomembnejši razkorak med realnostjo in pričakovanji mladih pa je vojakova plača. Ker namreč mladi verjamejo, da je poklic vojaka junaški in bojevniški, pričakujejo svoji predstavi primerno visoko plačilo, ki pa ga v vojski ni. Podobno stanje je v Policiji.

Slovenska vojska in Slovenska policija predstavljata temelj nacionalno varnostnega sistema Republike Slovenije. Predvsem zaradi tega je potrebno zagotoviti ustrezno usposobljenost, organiziranost in opremljenost tako vojske kot policije. Večino težav se pojavi predvsem zaradi napačnega vlaganja državnega denarja v vojsko in policijo. Potrebno je zagotoviti ustrezno dolžino šolanja in ustrezno plačilo ter uniforme, saj se bodo mlajši le tako odločili za služenje Sloveniji. Prav tako je potrebno urediti sistem nagrajevanja, ki bi zaposlene stimuliral, da bi delali bolje in učinkoviteje. Vsekakor je potrebno izboljšati izobraževanje državljanov, ki se odločajo za poklic vojaka in policista, saj sta to poklica, ki veljata za najbolj varnostno ogrožena. Prav tako obstaja še vedno veliko policistov, ki so koruptivni in so za nekaj denarja pripravljeni spregledati tudi kakšen prekršek ali pa kakšno kaznivo dejanje. Zato je potrebno obnoviti znanje na policijskih postajah o pomenu poklica policista in o nalogah policista, ter jih za ustrezno delo tudi ustrezno nagraditi.

Kultura ni samo »kultura preteklosti in elite«

Opozoriti pa želimo tudi na področje kulture. Slovenija sicer ima ministrstvo za kulturo, a to še zdaleč ne pomeni, da ima tudi kultura temu primerno mesto v slovenski družbi. Tako med stroko kot tudi v javnosti se vsake toliko časa pojavijo ideje o njegovi ukinitvi ali pripojitvi, prav tako pa se pogosto pojavljajo tudi očitki o (ne)legitimnosti financiranja določenih kulturnih projektov. Za takšno stanje je več razlogov. Po eni strani se vse preveč ceni zgolj narodne poete, pisce in slikarje iz slovenske zgodovine, medtem ko se pogosto pozablja na sedanje sodobne umetnike, ki morajo preživeti tako kot vsi drugi delavci. V zadnjem času gre trend na področju kulture v smer samozaposlovanja, ob čemer se številni tako organizirani kulturni delavci soočajo s podobnimi izzivi kot tisti s s.p.-ji. Ob tem obstaja ozek krog vzvišene kulturniške elite, ki je s sedanjim stanjem zadovoljen, saj uspeva v njem ohranjati določene privilegije, pogosto prek sklicevanja na preživele vrednote, zaradi česar so večje spremembe na tem področju zelo težko dosegljive oziroma jih praktično skorajda ni. Vse to posledično ustvarja slabo podobo kulture tako znotraj njenih lastnih krogov kot tudi v javnosti. Kulturo in umetnost bi bilo potrebno približati oziroma narediti dostopno čim večjemu krogu ljudi, kar je neločljivo povezano že z vzgojo in izobraževanjem, kjer določena področja ne smejo imeti prizvoka drugorazrednih opravil. Pri tem je ves čas potrebno iskati pravo ravnotežje med avtonomijo kulture in umetniškega ustvarjanja na eni ter neodtujenostjo oziroma povezanostjo kulture s celotno družbo in njenimi člani na drugi strani.

Glas starejših za Dobro državo!

Upokojenci, ki smo prehodili dolgo pot v aktivni dobi z znanjem, izkušnjami in modrostjo, v skrbi, da izborjenih pravic in pridobitev ne izgubimo in v skrbi za generacije, ki prihajajo pred slovensko javnost in določevalce v političnem procesu zahtevamo:

Zdravstvena reforma

Zahtevamo, da smo vključeni v pripravo izhodišč za prepotrebno zdravstveno reformo. Dobro smo seznanjeni tako s prednostmi kot tudi slabostmi dosedanjega razvoja, zato lahko kritično in odgovorno prispevamo k oblikovanju takšnih rešitev, ki bodo skladne z družbenimi in demografskimi spremembami. Javno in vsem dostopno zdravstvo mora tudi v prihodnje ostati osnovni nosilec zdravstvene dejavnosti. Pri izvajanju zdravstvenih storitev se bomo zavzemali za učinkovito, racionalno, dostopno in enako zdravstvo za vse državljane, brez dodatnih obremenitev prebivalstva za zdravstvene storitve. Financiranje zdravstvenega sistema mora temeljiti na načelih vzajemnosti in solidarnosti.

Pokojninska reforma

V okviru nove pokojninske reforme si je treba prizadevati, da tako imenovani prvi steber ostane prioriteta in ga ni dopustno siromašiti v korist naložbenih oblik. Prvi steber mora zagotavljati dostojne pokojnine in dolgoročno finančno stabilnost pokojninske blagajne. Sistem usklajevanja mora ohraniti svoje temeljno poslanstvo, to je zagotavljanje vrednosti pokojnin. Zato zahtevamo, da se v prihodnje pokojnine v skladu s finančnimi zmožnostmi države usklajujejo tako po rasti plač kot po rasti življenjskih stroškov. Tudi Madridski mednarodni načrt o ukrepanju glede staranja (MIPAA, 8. – 12. aprila 2002) določa, da imajo starejši pravico »do polne udeležnosti v razvojnih procesih in tudi delijo njihove pridobitve« ter da je treba zagotoviti »pravično razdelitev gospodarske rasti«. Soglašamo pa z usmeritvijo, da je treba pogoje za upokojitev (dobo in starost) prilagajati podaljševanju življenjske dobe in demografskim spremembam.

Dolgotrajna oskrba

Nedopustno je nadaljnje zavlacavanje z odločitvijo o posebnem zavarovanju za dolgotrajno oskrbo. Odločitev o tem je več kot nujna glede na dosedanji demografski razvoj in prihodnja gibanja na tem področju.

Neodvisni rezervni demografski sklad

Sklad, ki ga je predvidel zakon ZPIZ-2 in Zakon o Slovenskem državnem holdingu, še vedno ni ustanovljen. Pričakujemo čimprejšnjo njegovo ustanovitev. Vire za polnjenje sklada vidimo predvsem v 10 odstotni kupnini od prodaje državnih naložb in prihodkov iz naravnih virov Republike Slovenije. Podpiramo tudi idejo o prenosu večine premoženja na demografski sklad, kot to izhaja iz predloga programa stranke Dobra država, kar bi lahko dodatno razbremenilo proračun in zagotovilo dolgoročno stabilnost financiranja pokojninske blagajne.

Pravično odločanje

Zahtevamo, da se spremeni sedanji po meri prikrojen volilni sistem tako, da bo poslanecem omogočeno samostojno, svobodno in pošteno odločanje po meri človeka. Zahtevamo večjo učinkovitost, pravičnost in nepristranskost sodišč. Nedopustno in sramotno je, da se brez težav izvršujejo rubeži socialno šibkejših za nekaj sto evrov, nikakor pa se rubež ne izvršuje pri tajkunih..

Gospodarstvo

Splošna gospodarska kriza je poleg številnih negativnih učinkov pokazala, da je konec finančnih špekulacij in lahkih zaslužkov, zato se zavzemamo predvsem za trajnostni razvoj Slovenije, ki vlaga v naravne danosti države in ljudi ter s tem zagotavlja delovna mesta za mlade. Obsojamo dogajanja v naših paradnih podjetjih, tako na področju razvoja, kot tudi kadrovanja, finančnih špekulacijah in korupciji.

Nasprotujemo privatizaciji javnega sektorja, do katerega imamo pravico vsi, saj bi le-ta povečala revščino in socialno neenakost državljanov. Država mora zagotoviti dvig pokojnin, minimalnih plač in socialnih prejemkov, ki bodo slehernemu človeku zagotovila dostojno življenje.

Svoje zahteve postavljamo povsem utemeljeno in resnično želimo, da se o nas ne bo več odločalo brez nas, zato zahtevamo, da se nas vključi v Ekonomski socialni svet s pravico soodločanja o zadevah, ki se tičejo upokojenec.

